

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Zuzana Ľalíková

**Služby čtenářům vybraných krajských knihoven
v České republice : srovnávací studie**

Services for readers in regional libraries of the Czech republic :
comparative study

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 17. května 2010

.....

podpis studenta

Identifikační záznam

ĽALÍKOVÁ, Zuzana. *Služby čtenářům vybraných krajských knihoven v České republice : srovnávací studie = Services for readers in regional libraries of the Czech republic : comparative study*. Praha, 2010-17-05. 50 s., v s. příl. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Hana Slámová.

Abstrakt (česky)

Tato bakalářská práce si klade za úkol komparaci knihovnických a informačních služeb, jež svým uživatelům nabízejí Krajská knihovna v Pardubicích a Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové. Bakalářská práce přináší podrobný přehled složení fondu jednotlivých knihoven a informace o stavu, fungování a zajišťování hlavních druhů knihovnických a informačních služeb, konkrétně služeb výpůjčních včetně služeb meziknihovnických výpůjčních, dále o přístupu uživatelů na internet, a s ním spojená prezentace knihoven na svých webových sídlech. Dále práce přibližuje způsoby, jakými knihovny poskytují služby uživatelům se speciálními potřebami, tedy uživatelům zdravotně či mentálně znevýhodněným; informace o referenčních službách, službách kulturně společenských a o výkonu služeb regionálních. Vrcholem práce je pak shrnutí a komparace přiblížených služeb sledovaných institucí. [Autorský abstrakt]

Abstrakt (anglicky)

The goal of this thesis is to compare the libraries and its information services offered to users and readers by The Regional library of Pardubice and The Study and scientific library in Hradec Králové. The thesis brings the detailed summary of the both libraries's collection structure and function of main types of library and information services, especially of charging services including interlibrary charging, access to the internet for users, also including presentation of libraries on the websites. The thesis defines the ways the libraries provide services to their users with special needs, which means physically or mentally handicapped. It also defines the ways of providing information and reference services. The thesis also includes cultural and social services on the regional level. The final part of this thesis is the summary and comparison of the services provided by monitored institutions. [Author's abstract].

Klíčová slova (česky)

Královéhradecký kraj (Česko), Pardubický kraj (Česko), srovnávací studie, krajské knihovny, knihovní fondy, knihovnické služby, výpůjční služby, referenční služby, regionální služby, zdravotně postižení.

Klíčová slova (anglicky)

Hradec Králové Region (Czech republic), Pardubice Region (Czech republic), comparative study, regional libraries, library collections, library services, charging services, reference services, regional services, handicapped persons.

Obsah

Předmluva	1
1. Úvod do problematiky	3
1.1 Systém knihoven v ČR.....	4
1.1.1 <i>Rozdělení knihoven podle zákona č. 257/2001 Sb.</i>	5
1.2 Účel krajských knihoven.....	6
1.3 Regiony sledovaných institucí.....	8
1.3.1 <i>Kraj Královéhradecký</i>	8
1.3.2 <i>Pardubický kraj</i>	10
1.4 Obecná charakteristika sledovaných institucí.....	11
1.5 Souhrn.....	12
2. Vývoj vybraných krajských knihoven	14
2.1 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové	14
2.2 Krajská knihovna v Pardubicích.....	16
2.3 Souhrn.....	18
3. Charakteristika knihovnických a informačních služeb sledovaných institucí	19
3.1 Fond knihoven	19
3.1.1 <i>Fond Krajské knihovny v Pardubicích</i>	20
3.1.2 <i>Fond Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové</i>	22
3.2 Služby čtenářům sledovaných institucí.....	23
3.2.1 <i>Výpůjční služby</i>	24
3.2.2 <i>Přístup k internetu</i>	27
3.2.3 <i>Webové rozhraní</i>	28
3.2.4 <i>Služby pro uživatele se speciálními potřebami</i>	30
3.2.5 <i>Referenční činnost</i>	33

3.2.6 <i>Kulturně společenské akce</i>	34
3.2.7 <i>Regionální služby</i>	37
4. Shrnutí a komparace služeb sledovaných institucí	41
5. Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	46
Seznam obrázků, tabulek, grafů	50
Přílohy	ii

Předmluva

Krajské knihovny tvoří důležitou součást knihovního systému naší země a ve svých krajích zastávají funkci center nejen knihovních a informačních, ale i kulturních služeb. Jsou ve svých městech a krajích centry spolupracujícími se školami, s ostatními knihovnami v kraji, s knihovnou Národní.

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na komparaci knihovnických a informačních služeb, jež svým uživatelům nabízejí krajské knihovny v Královéhradeckém a Pardubickém kraji, tedy Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové a Krajská knihovna v Pardubicích. Důvodem výběru těchto knihoven je především fakt, že ačkoli obě knihovny zastávají v systému knihoven stejnou funkci, tedy funkci krajské knihovny, jsou poměrně odlišné – svou historií, cíli, složením fondu, nabídkou služeb, což bude na následujících stránkách dokázáno.

Úvodní část přibližuje hypotézy k výběru zmíněných konkrétních institucí, dále přibližuje účel, funkce a cíle krajských knihoven v České republice obecně, geografickou, hospodářskou a ekonomickou situaci regionů těchto knihoven a obecnou charakteristiku a statistické informace sledovaných institucí v roce 2008. Druhá kapitola přináší přehled vývoje zmiňovaných knihoven od jejich založení po počátek 21. století. Stěžejní část práce tvoří 3. kapitola, jež přináší informace o složení fondu jednotlivých knihoven, o jejich rozdílnostech a informace o stavu, zajišťování a fungování hlavních druhů služeb, konkrétně služeb výpůjčních a meziknihovních výpůjčních, dále o možnostech uživatelů připojit se v knihovnách na síť internet, s čímž souvisí prezentace knihoven na webových sídlech. Dále tato bakalářská práce přibližuje způsoby, jakými knihovny poskytují služby uživatelům se speciálními potřebami, tedy uživatelům zdravotně či mentálně znevýhodněným; informace o referenčních službách, službách kulturně společenských a o výkonu služeb regionálních. Ve čtvrté části pak dochází k samotnému cíli této bakalářské práce – tedy k vyhodnocení zjištěných skutečností a k jejich komparaci.

Informačními zdroji k danému tématu byly sbírky příspěvků z konferencí, sborníky k tématu služeb ve veřejných knihovnách, články z časopisů Čtenář a Ikaros. Velkým zdrojem informací pak byly webové prezentace samotných sledovaných

knihoven. Literaturu jsem také vybírala z předem připravené rešerše k tématu mé bakalářské práce [Lalíková, 2009].

Citace informačních zdrojů jsou v textu zapisovány tzv. Harvardským systémem citování – tedy pomocí prvního údaje a roku vydání dokumentu. Způsob citace je v souladu s normami ISO 690 a ISO 690-2. Bibliografické záznamy citovaných zdrojů jsou uvedeny v seznamu literatury a jsou uspořádány abecedně podle záhlaví.

Rozsah práce je 50 stran textu a pět stran příloh.

Pro větší přehlednost jsou v této bakalářské práci užívány zkratky názvů sledovaných institucí. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové je v textu, v tabulkách a popisech grafů a obrázků místy označována jako SVKHK, Krajská knihovna v Pardubicích pak má v textu, v tabulkách a popisech grafů a obrázků označení KKP.

Závěrem chci poděkovat za podněty, připomínky, trpělivost a pomoc vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Haně Slámové, Ph.D.; za potřebné informace a pomoc pak zaměstnancům Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové Mgr. Daniele Ridlové, Mgr. Daně Novotné, Evě Semrádové a Ing. Václavu Horákovi.

1. Úvod do problematiky

Podle Zákona č. 257/2001 Sb. spočívají knihovnické a informační služby ve zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím meziknihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny, (...) v poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a řešerší a v neposlední řadě v umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup [Česko, 2001].

Tato bakalářská práce je zaměřena na komparaci knihovnických a informačních služeb Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a Krajské knihovny v Pardubicích. Výběr informačních institucí byl proveden na základě následujících úvah o shodnosti knihoven:

- Kraje jsou si rozlohou, počtem obyvatel, hustotou zalidnění, počtem obcí i ekonomickou situací velmi podobné.
- Kraje jsou si geografickými sousedy, tudíž mají podobné podmínky pro rozvoj zemědělství, průmyslu a služeb, což se odráží v ekonomické situaci těchto krajů.
- Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové byla založeno jen o rok dříve než Krajská knihovna v Pardubicích, proto lze sledovat a porovnat i jejich minulost.
- Obě knihovny plnily ve své minulosti funkci městské knihovny pro svá města.
- Obě knihovny zastávají v současnosti stejnou funkci krajské knihovny.
- Obě knihovny mají pro nákup jednotek do svého fondu přibližně stejný rozpočet.
- Obě knihovny využívají služeb knihovnického softwaru ALEPH.
- Obě knihovny mají statut univerzální veřejné knihovny.
- Obě knihovny mají ze svého statutu stejné funkce, cíle, práva a povinnosti.
- Obě knihovny získávají povinným výtiskem do svého fondu regionální tisk.
- Obě knihovny jsou ve svých krajích centrem regionálních služeb.

Ačkoli mají obě výše zmíněné knihovny množství společných rysů daných jim jejich rolí a úlohou ve vzdělávacím systému kraje, tato práce je založena na rozdílnosti obou knihoven, která se neprojevuje ve statutech a účelech jejich zřízení. Projevuje se v nabídce služeb, které knihovny poskytují, ve vzdělání pracovníků daných informačních institucí, v dostupnosti knihovny pro fyzicky či mentálně znevýhodněné uživatele, ve velikosti a složení fondu knihoven a v neposlední řadě také ve využití možností spolupráce knihoven s vnějšími institucemi na zlepšování stavu kultury, společnosti a vzdělávání v kraji.

Jelikož se tato práce týká služeb v krajských knihovnách Pardubického a Královéhradeckého kraje, měli bychom nejprve přiblížit především to, jaké je místo krajských knihoven v systému knihoven v České republice, co je podle zákona a nejen podle něj účelem krajských knihoven, jaké povinnosti a práva pak pro tyto instituce ze zmíněných legislativ vyplývají. Nezaměnitelnou roli pak v charakteristice sledovaných institucí zastávají i jejich dějiny a vývoj, díky jejichž přehledu pak v následující kapitole uvidíme, za jakých okolností knihovny vznikly, jak se měnila jejich postavení, tváře, úkoly a role od jejich založení přes celé 20. století v souvislostmi s hlavními historickými mezníky dějiny této epochy na našem území až po jejich nedávné aktivity a vize do budoucnosti.

1.1 Systém knihoven v ČR

Na území dnešní České republiky se trend masového zakládání veřejných knihoven objevil již na konci 19. století a během následujícího 20. století byl systém knihoven dále měněn a vymezován. České knihovnictví vstoupilo do 21. století s novým zákonem, označovaném jako *knihovní zákon*, s účinností od 1. ledna 2002.

Krajské knihovny zastávají nezaměnitelnou a významnou část systému veřejných knihoven v České republice. V následující kapitole se proto zmíníme o tomto systému, aby v něm byly patrné zařazení a role sledovaných institucí.

1.1.1 Rozdělení knihoven podle zákona č. 257/2001 Sb.

Základním právním dokumentem pro systém knihovnictví v České republice se svým vznikem stal Zákon č. 257/2001 Sb. Tento zákon definuje knihovnu jako zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby [Česko, 2001]. Tento zákon ve svých § 3 a § 9 - 13 dělí a charakterizuje knihovny podle zřizovatele na čtyři základní typy s vlastními právy, pravomocemi a povinnostmi.

1. Knihovny zřizované a spravované Ministerstvem kultury ČR

Do této skupiny patří Národní knihovna České republiky, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana a Moravská zemská knihovna v Brně. Jedná se o knihovny s plně univerzálními fondy. Moravská zemská knihovna v Brně navíc plní funkci krajské knihovny pro Jihomoravský kraj.

Národní knihovna je centrem celého systému českých knihoven. Trvale uchovává konzervační a historický fond, vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, poradenské a další činnosti, vyplývající ze zákona. Spolupracuje na tvorbě Souborného katalogu České republiky, zpracovává národní bibliografii, je národním centrem pro meziknihovní výpůjční služby a mezinárodní meziknihovní výpůjční služby.

2. Krajské knihovny

Zřizovatelem těchto knihoven jsou krajské úřady jednotlivých krajů. Pokud není řečeno jinak, jsou tyto knihovny mimo jiné také centry meziknihovních a především regionálních služeb, v jejichž rámci také dohlíží nad zavedením nových technologií pro lepší vykonávání knihovnických a informačních služeb. Samozřejmostí je komunikace s Národní knihovnou a spolupráce na tvorbě Souborného katalogu ČR.

3. **Základní knihovny**

Zřizovatelem těchto knihoven jsou jednotlivé obce či jiné právní subjekty. Záleží na zřizovateli knihovny, jaký druh fondu, univerzální či speciální, knihovna bude poskytovat.

4. **Speciální knihovny**

Tento typ knihoven nabízí specializovaný fond a s ním spojené knihovnické a informační služby. Účely takovéto knihovny jsou pak komunikace s jinými speciálními knihovnami stejného či podobného zaměření, spolupráce na tvorbě oborových databází a komunikace s Národní knihovnou za účelem koordinace meziknihovnických výpůjčních služeb pro své uživatele a v rámci svého oboru.

1.2 Účel krajských knihoven

Vzhledem k tomu, že obě sledované knihovny patří do systému krajských knihoven, rozebereme důkladněji jejich úkoly vyplývající ze Zákona č. 257/2001 Sb.

Podle směrnic organizace IFLA je veřejná knihovna organizací zřízenou, podporovanou a dotovanou společností, a to buď prostřednictvím místní, regionální či národní správy nebo jinou formou společenské organizace. Zajišťuje přístup k vědění, informacím a uměleckým dílům prostřednictvím různých zdrojů a služeb. Je přístupná všem členům společnosti stejně, bez ohledu na rasu, národnost, věk, pohlaví, náboženství, jazyk, invaliditu, ekonomické postavení, zaměstnání a dosažený stupeň vzdělání. Základním cílem veřejné knihovny je zajišťovat zdroje a služby různého druhu k uspokojování potřeb jedinců a skupin, které se týkají vzdělávání, informací a osobního rozvoje, včetně rekreace a volného času [Služby veřejných knihoven, 2002].

Všechny veřejné knihovny tedy mají jedno společné – jejich cílem je uspokojit uživatele. Knihovny byly zřízeny jako instituce shromažďující prameny nejen literární, ale v moderní době i prameny na jiných nosičích než nosiči papírovém, a tyto

prameny poté dále zprostředkovávat čtenáři. Důležitým úkolem veřejné knihovny je fungovat jako centrum rozvoje kultury a umění a přispívat k formování a upevňování kulturní identity místní veřejnosti [Služby veřejných knihoven, 2002]. Proto se knihovny začaly zapojovat i do dalších činností.

Ve větších knihovnách je dnes na denním pořádku i spolupráce s institucemi nejen knihovního charakteru. Mnoho knihoven spolupracuje s domovy s pečovatelskou službou, s dětskými domovy, školami – připravují exkurze, půjčují dokumenty, vystavují fotografie, obrazy a další výtvarná díla, jejichž autory jsou čtenáři nebo klienti¹ partnerských institucí. Ve spolupráci s městskými a krajskými úřady organizují kulturní a společenské akce, jejichž cílem není jen přiblížit knihovnu většímu okruhu čtenářů, ale také sblížit i čtenáře samotné. Vždy je ovšem samozřejmostí, že knihovna v organizaci těchto akcí vychází z potřeb a přání čtenářů a uživatelů a ne z vlastních přání a požadavků.

Dne 1. ledna 2000 nabyl právní účinnosti Zákon č. 129/2000 Sb., který ustanovuje vznik a vymezení krajů a jejich orgánů. Díky tomuto zákonu se Česká republika rozdělila na 14 krajů s krajskými centry. Ruku v ruce s tím přišla nutnost zřídit i knihovny se statusem *krajské*, jako centra knihovnických, informačních, kulturních a především regionálních služeb.

I tyto knihovny se řídí již výše zmíněným knihovním zákonem. Struktura tohoto zákona je věcná a pro knihovny reálná. V zásadě kodifikuje knihovny jako spolupracující systém. (...) Věcnost zákona obsahuje i vymezení veřejných knihovnických a informačních služeb. Tyto se třídí na takové, jež ze zákona knihovny poskytují zdarma (zpřístupňování knihovnických dokumentů z knihovny nebo prostřednictvím meziknihovnických služeb; poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší; zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy; umožnění přístupu k vnějším informačním zdrojům, ke kterým má knihovna bezplatný přístup pomocí telekomunikačního zařízení) a další, za něž knihovna může požadovat úhradu skutečně vynaložených nákladů (zpřístupňování zvukových nebo zvukově obrazových

7_____

¹ Klienti rozuměno žáci, studenti a posluchači škol nebo klienti domů s pečovatelskou službou apod.

dokumentů; poskytování meziknihovních reprografických služeb; zpřístupňování knihovních fondů v rámci mezinárodních meziknihovních služeb) [Kubíček, 2002].

Krajské knihovny se tedy ve své podstatě neliší od jiné veřejné knihovny s univerzálním fondem a nabídkou služeb. Co je pro krajské knihovny ovšem specifické oproti základním či speciálním knihovnám, je pověření dohledem nad výkonem regionálních funkcí v kraji. Jedná se o speciální oblast knihovních služeb, o níž budeme dále hovořit ve 3. kapitole této bakalářské práce. V přiblížení jde v podstatě o pomoc velkých knihoven knihovnám v malých obcích. Rozsah a úroveň regionálních funkcí se v jednotlivých částech naší republiky liší a pravděpodobně tomu tak vždy bude, neboť se různí také uživatelská poptávka po knihovnicko-informačních službách [Prchalová, 2002].

1.3 Regiony sledovaných institucí

Než ovšem přejdeme k těmto bodům, zamyslíme se nad regiony, jimž knihovny slouží, protože právě geografická, politická, ekonomická, sociální a kulturní situace v kraji by se měla odrážet nejen ve službách, ale také v nabídce fondu knihoven.

1.3.1 Kraj Královéhradecký

Kraj vznikl na základě Ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně správních celků. Kraj má rozlohu 4758 km², na níž v současné době žije v 448 obcích a městech 554 402 obyvatel, přičemž administrativním centrem je město Hradec Králové, okresními městy pak Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov.

Kraj leží na severovýchodě Čech. Na západě sousedí s Libereckým krajem, na jihozápadě se Středočeským krajem a na jihu sousedí s Pardubickým krajem. Severním sousedem je polské Dolnoslezské vojvodství.

Kraj se vyznačuje velkou verzikální členitostí. Z Polabské nížiny se směrem na sever zvyšuje. Přírozenou hranici mezi Českou republikou a Polskem zde tvoří Orlické hory a Krkonoše, včetně hory Sněžka. Na území kraje se nachází východní část Národního parku Krkonoše, nejstaršího národního parku v zemi. Dále se na území

nachází i Chráněná krajinná oblast Český ráj, CHKO Broumovsko, zřízené roku 1991, a CHKO Orlické hory.

Mapka č. 1 – Královéhradecký kraj [Google, 2010]

V této hornaté oblasti se podíl zemědělství a lesnictví na krajském HDP (...) pohybuje okolo 5%. V zemědělství je o něco významnější živočišná výroba [Česká republika, 2005]. Kraj je významným producentem cukrové řepy a vyniká také velkou rozlohou ovocných sadů. Největší podíl zaměstnaných pak má zpracovatelský průmysl, přičemž největšími zaměstnavateli v tomto kraji je Fakultní nemocnice Hradec Králové, společnost Lesy České republiky, a. s. a firma RUBENA, zabývající se výrobou pryžových výrobků. V kraji je možno studovat pouze na jedné univerzitě – na Univerzitě Hradec Králové, ačkoli své fakulty mají v kraji i jiné vysoké školy, například Univerzita Karlova v Praze nebo Univerzita obrany v Brně.

1.3.2 Pardubický kraj

Tento kraj je geograficky sousedící s Královéhradeckým krajem. Na ploše 4519 km² žije v 452 obcích a městech 516 329 obyvatel. Administrativním centrem je město Pardubice, v němž se nachází jediná vysoká škola v kraji – Univerzita Pardubice. Okresními městy byla jmenována města Chrudim, Ústí nad Orlicí a Svitavy.

Kraj leží na východě Čech. Na severu sousedí s polským Dolnoslezským vojvodstvím, na severozápadě s Královéhradeckým krajem, na západě se Středočeským krajem, na jihozápadě s krajem Vysočina. Velmi krátkou hranici má na jihovýchodě s Jihomoravským krajem a na východě sousedí s krajem Olomouckým.

Na území Pardubického kraje se nachází úrodná oblast Polabí, na jihu se pak zvedají Žďárské vrchy, východní část kraje tvoří jih Orlických hor a masiv Králického Sněžníku. V kraji se tak nachází tři chráněné krajinné oblasti – a to CHKO Žďárské vrchy, CHKO Orlické hory a CHKO Železné hory.

Mapka č. 2 – Pardubický kraj [Google, 2010]

V úrodné oblasti Polabí se daří zemědělství, kdy do popředí vystupuje rostlinná výroba. Jsou vysazovány především olejninu a cukrová řepa. Na velkém množství osevních ploch se pěstují léčivé rostliny a také len setý. Ve větších výškách se pak daří chovu skotu.

V Pardubickém kraji je dominantním průmyslem s dlouholetou tradicí průmysl zpracovatelský se zaměřením na strojírenství, elektrotechniku a chemii. Na pracovní trh vstoupila řada zahraničních investorů, která pozitivně místní trh ovlivnila. Největším zaměstnavatelem je společnost FOXCONN CZ s.r.o., Pardubice, zabývající se výrobou počítačů. Mezi další významné firmy patří Synthesia, a.s., vyrábějící základní chemické produkty a těžkotonážní chemii, nebo Panasonic Automotive Systems Czech, s.r.o., výroba autorádií [Evropská komise, 2010].

1.4 Obecná charakteristika sledovaných institucí

Abychom se v dalších kapitolách mohli blíže seznámit s vybranými krajskými knihovnami, představíme si je v následujícím statistickém přehledu, protože ačkoli obě knihovny mají mnoho společných znaků, právě statistickými údaji se navzájem liší.

2008	SVKHK	KKP
počet zaměstnanců	86	58
počet obyvatel v kraji	554 402	516 329
rozpočet knihovny	26 200 000 ²	27 293 000
pro nákup fondu	4 209 522	2 763 468
roční přírůstek do fondu	10 447	15 975
počet čtenářů	8 260	13 362
velikost fondu - počet knih. jednotek	1 250 000	373 461

Tabulka č. 1 – Statistický přehled a porovnání základních ukazatelů sledovaných knihoven pro rok 2008

SVK HK je knihovnou s více než 80 zaměstnanci, kteří v roce 2008 poskytovali knihovnické a informační služby 8 260 čtenářů a podávali informace 139 564 návštěvníků. Na konci roku 2008 dosahoval fond velikosti 1 250 000 knihovních

11_____

² Rozpočet se týká pouze osobních nákladů, energií a odpisů. Nezahrnuje rozpočet na stavbu nové budovy.

jednotek, přičemž z rozpočtu knihovny bylo na akvizici uvolněno 4 209 522,- a z těchto peněz se nakoupilo 10 447 dokumentů.

KKP je, co se počtu zaměstnanců a velikosti fondu týče, menší než SVK HK. Velikost knihovního fondu v roce 2008 dosáhla počtu 373 461 knihovních jednotek, roční přírůstek do fondu činil 15 975 dokumentů, které byly nakoupeny z rozpočtu určeného na akvizici o celkové výši 2 763 468,-. V knihovně pracovalo na konci roku 2008 celkem 58 knihovníků, kteří poskytli své služby 13 362 čtenářů a 161 884 návštěvníků.

Z výše uvedených informací vidíme, že ačkoli dosahuje KKP menších hodnot než SVK HK, například co se rozpočtu na koupi dokumentů týče, dokáží její pracovníci s menším množstvím financí nakoupit větší množství dokumentů, jimiž obohatí fond knihovny.

Následující kapitoly této bakalářské práce se zaměří na historii těchto knihoven, na strukturu fondu, způsoby jeho řazení, které se ve zmíněných krajských knihovnách využívají, a především na druhy služeb, jež knihovny nabízejí či zprostředkovávají.

1.5 Souhrn

Knihovní zákon z roku 2000 dělí knihovny na čtyři hlavní skupiny, přičemž první dvě skupiny jsou tvořeny přímo v zákonu jmenovanými knihovnami. Tato práce se týká třetí skupiny knihoven, krajskými knihovnami. Tyto knihovny zastávají ve svých regionech specifickou funkci a jsou to knihovny, jež byly do svých postů pečlivě vybírány – mají za sebou dlouhou a váženou historii, zastávají ve svých městech významnou kulturní funkci a vždy ji tak zastávaly, nabízejí svým čtenářům rozsáhlou škálu služeb a možností, jak se vzdělávat, bavit a poznávat svět. Shromažďují regionální literaturu a spolupracují s velkým množstvím dalších knihoven, včetně té největší – knihovny Národní.

Cílem této práce není porovnat dvě knihovny stejného typu. Porovnávat maloměstskou knihovnu se čtyřmi zaměstnanci a krajskou knihovnu v několika desítkami knihovníků a informačních pracovníků nelze. Relevantní je porovnávat dvě knihovny stejného typu, kde mezi nimi lze vidět i jisté rozdíly.

Z předcházejících stránek je výborně vidět, že Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové a Krajská knihovna v Pardubicích patří do té druhé skupiny. Obě knihovny byly založeny pouze rok po sobě, obě splňují stejnou funkci v systému knihoven České republiky; obě knihovny mají podobný roční rozpočet i počet zaměstnanců. Také kraje, ve kterých se knihovny nacházejí, jsou si velmi podobné. Leží oba na severovýchodě Čech, mají podobnou hospodářskou situaci.

2. Vývoj vybraných krajských knihoven

Pro lepší pochopení současného stavu služeb hodnocených knihoven je na tomto místě uvedena jejich stručná historie od založení na samém konci 19. století až po jejich vývoj na počátku 3. tisíciletí, protože dějiny a vývoj zastávají v charakteristice sledovaných institucí nezaměnitelnou roli. Díky následujícímu přehledu uvidíme, za jakých okolností knihovny vznikly, jak se měnila jejich postavení, tváře, úkoly a role od jejich založení, přes celé 20. století v souvislostmi s hlavními historickými mezníky dějiny této epochy na našem území, až po jejich nedávné aktivity a vize do budoucnosti.

2.1 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

Počátky historie této knihovny se datují do roku 1896, kdy bylo v Hradci Králové otevřeno Městské průmyslové muzeum, jehož součástí byla i knihovna. Do fondu této knihovny se postupně přidávaly i tituly odborné literatury, které tématicky neodpovídaly zaměření muzea a jeho muzejní činnosti. Vznikla tak největší odborná knihovna v Hradci Králové, která po celou dobu své činnosti byla vždy alespoň částečně přístupná i širší veřejnosti a ne jen úzce vymezené skupině odborníků. Tento vývoj vyvrcholil v roce 1941, kdy byla muzejní knihovna přeměněna ve veřejnou *Městskou studijní knihovnu v Hradci Králové*; ta se pak o několik let později stala přímou předchůdkyní dnešní SVK [Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 2003-2007c].

Po druhé válce se na celém území tehdejšího Československa rozmohl trend budování městských knihoven jakožto center místní vzdělanosti. V Hradci Králové tak došlo ke změně statutu Městské knihovny na status *Státní studijní knihovny* se všemi výhodami, které tato změna přinesla. Především se rozšířil základní fond této knihovny o knihy a periodika zrušené Lékařské knihovny Hradce Králové.

Svůj název knihovna ještě v průběhu let změnila. Po vzniku Státní studijní knihovny se první změna udála roku 1954, kdy se název změnil na *Státní vědeckou knihovnu*. Od té doby knihovníci a pracovníci knihovny začali budovat univerzální fond především naučné a vědecké literatury a poskytovat odborné knihovnické služby celému tehdejšímu Východočeskému kraji. Druhá změna názvu pak proběhla až v roce 2001 jako

důsledek vzniku nového regionálního uspořádání České republiky a vzniku nových krajů. Knihovna tak změnila svůj status na *Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové* a tento název jí zůstal dodnes.

Jako každá knihovna, jež sídlí v prostorách pro knihovnu nevyhovujících, i tato knihovna se po dobu své více než stoleté existence několikrát stěhovala a přemísťovala svůj fond do nových a nových prostor. Část rychle narůstajícího fondu se tak v 60. letech stěhovala, a to do několika místností zámku v Hrádku u Nechanic a část pak do Sendražic. Na konci 60. let byla koupena budova staré zchátralé synagogy na dnešní Pospíšilově třídě. Budova byla zrekonstruována a zadaptována, aby vyhovovala požadavkům knihovny, a v roce 1971 zde pak zahájila svou činnost nově zřízená půjčovna. Budova byla postupně ještě dále rekonstruována, byly k ní přidávány další budovy, až se stala centrem ředitelství knihovny, byl do ní přestěhován ekonomický odbor, dále oddělení automatizace, knihovnictví a zpracování fondu. V 80. letech byl ve čtvrti Pouchov vybudován velkokapacitní sklad. Vzhledem ke stále rostoucímu fondu začala být jeho kapacita nedostačující, proto byl přidán ještě druhý sklad. Komplex skladů byl dokončen roku 1999, kdy se otevřel sklad třetí.

Nutnost stále nových skladů otevřela i otázku nutnosti nové budovy knihovny, jejíž prostory byly do té doby stále nevyhovující. V roce 2001 se proto vedení knihovny rozhodlo postavit zcela novou budovu, která bude plně vyhovovat potřebám knihovny a rostoucímu počtu jejích uživatelů.

Obrázek č. 1 – Nová budova SVKHK [Google, 2010]

Stavba započala roku 2004 a byla úspěšně dokončena v září roku 2008³. Při stavbě knihovny se vycházelo z myšlenky co nejlépe vyhovět požadavkům uživatelů, proto se oproti staré budově zdvojnásobil počet osobních počítačů pro čtenáře ze 44 na 101, v nové budově byly navrženy prostory pro studovny téměř 9x větší, než tomu bylo ve staré budově. Navíc přibyly plochy pro knihy ve volném výběru, což je oproti staré budově úplná novinka.

Studijní a vědecká knihovna tak tímto gestem vstupuje do 21. století.

2.2 Krajská knihovna v Pardubicích

Abychom si mohli představit počátky Krajské knihovny v Pardubicích, musíme se vrátit zpět do konce 19. století, kdy se v hojném množství zakládaly různé spolky, společnosti a besedy, které si zakládaly vlastní tématické knihovny, čítárny a půjčovny. Tento knihovnický trend se samozřejmě nevyhnul ani Pardubicím, kde rovněž působily různé spolky a právě na základě jejich podnětů a snah svolala městská rada schůzi. (...) Na této schůzi byl stanoven výbor, který dostal třínedělní lhůtu na přípravné práce pro založení knihovny. (...) Byla ustanovena nová čtyřčlenná knihovní komise pro řízení knihovny, schválen knihovní řád a instrukce pro knihovníka. O dva dny později 7. července 1897 byla knihovna slavnostně otevřena [Adamová, 2007a]. Knihovna v Pardubicích působila i během první války, přestože velmi omezeně, a roku 1917 byla její činnost zastavena úplně. Znovuotevření se dočkala roku 1918.

Dne 22. července 1919 byl vydán zákon o veřejných knihovnách, který ukládal obcím povinnost zřizovat veřejné obecní knihovny. Začala vznikat nejhustší síť knihoven na světě. [Adamová, 2007a]

V období první republiky se knihovna častokrát stěhovala z důvodu prostor nevyhovujících pro rozšiřující se fond, a to z původního 2. poschodí radnice na Perštýnském náměstí, přes přízemí domu Na Hrádku až do domu č. 116 na Smetanově náměstí.

V době druhé války byl ze strany nacistů vydán zákaz půjčování knih židům,

³ Přehled výstavy budovy včetně parametrů budovy a její kapacity naleznete v příloze Výstavba Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové v datech a číslech.

nacisté také provedli revizi fondu a vyřadili tzv. závadné knihy. Tyto knihy pak byly po válce do fondu opět vráceny. V roce 1950 vznikl Pardubický kraj a knihovna tak začala fungovat jako městská, okresní a krajská. [Adamová, 2007a]. O deset let později se knihovna přestěhovala zpět na Perštýnské náměstí. V té době měla otevřených již šest poboček po celých Pardubicích a činnost zahájilo i oddělení politické literatury. Po revoluci roku 1989 byly do fondu knihovny vráceny knihy, které byly v éře socialismu z fondu vyřazeny jako nevhodné, a navíc se nově otevřelo i hudební oddělení.

Obrázek č. 2 – Budova KKP na Perštýnském náměstí [Google, 2010]

Svůj název knihovna změnila roku 2002 v důsledku schválení Ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně správních celků – krajů. Knihovna se tak stala ústřední knihovnou Pardubického kraje a začala plnit povinnosti a práva vyplývající ze zákona č. 257/2001 Sb. (knihovní zákon) a Usnesení Vlády ČR 195/2001 o zajištění regionálních funkcí [Adamová, 2007b].

2.3 Souhrn

Obě sledované knihovny, plnící funkci krajských knihoven, jsou si ve své historii podobné. Byly založeny pouze rok po sobě, takže jako instituce prožily společně se svými kraji, poeticky řečeno, všechny vrcholy i pády své země. Konec monarchie, počátek a rozmach republiky, události po dohodě v Mnichově, druhou válku, německou okupaci i ‚osvobození‘, následováno okupací pro změnu sovětskou. Všechny tyto události se samozřejmě promítly i do fungování knihoven. Knihy se zakazovaly, povolovaly, nakupovaly i ničily. Po revoluci v roce 1989 se knihovny vrátily ke svým demokratickým zásadám, umožnily přístup všem bez rozdílu, zvětšoval se fond i nabídka služeb.

Na následujících stránkách se zaměříme na samotný kořen této práce – na knihovnické, informační a kulturní služby, které sledované knihovny nabízejí.

3. Charakteristika knihovnických a informačních služeb sledovaných institucí

Cílem veřejné knihovny je poskytovat služby všem občanům a skupinám. Žádný člověk není příliš mladý nebo příliš starý, aby nemohl používat knihovnu [Služby veřejných knihoven, 2002].

Následující, stěžejní kapitola se bude zabývat osmi hlavními skupinami služeb, které čtenáři mohou využít. Představeny tedy budou výpůjční služby, připojení k celosvětové síti internet, dále prezentace knihoven na webovém rozhraní, představeny také budou specializované studovny, zvláštní druhy dokumentů v nich nabízené a s tím spojené i služby pro zrakově či mentálně postižené nebo jinak znevýhodněné a speciální péči vyžadující skupiny čtenářů a uživatelů. Zvláštní kapitolu pak budou tvořit referenční činnost a činnost kulturně společenská. Jelikož jsou sledované knihovny i knihovnickými centry ve svém kraji, v poslední části pak přiblížíme vykonávání regionálních služeb daných knihoven.

V kontrastu s kapitolou 1.2, v níž nalezneme o sledovaných institucích informace z roku 2008, v kapitole 3.1 byly použity informace aktuálnější, týkající se roku 2009; v kapitolách následujících pak jsou pro porovnání zveřejněny přehledy týkající se let 2007-2009. V Příloze II. budou jsou k nalezení tabulky, z nichž veškeré v této kapitole použité grafy vycházejí.

3.1 Fond knihoven

Směrnice IFLA se k otázce zprostředkovávání informací uživatelům knihoven vyjadřuje takto: *Základním lidským právem je mít přístup k informacím a rozumět jim; dostupných informací je dnes mnohem víc, než tomu kdy bylo ve světových dějinách. Veřejná knihovna jako služba dostupná všem lidem hraje hlavní úlohu ve shromažďování, organizování a využívání informací, jakož i v zajišťování přístupu k velkém u rozsahu informačních zdrojů* [Služby veřejných knihoven, 2002]. Krajské knihovny jsou typem knihoven veřejných a zde zmíněné shromažďování a využívání informací pro knihovny

znamená tvořit knihovní fond a povolit čtenářům využívat ho k těm účelům, k nimž byl vytvořen – k vzdělávání, k zábavě apod.

Podle směrnic IFLA o službách veřejných knihoven by pak jakákoli veřejná knihovna měla mít následující druhy dokumentů a materiálů ve svém fondu a v nabídce pro své uživatele:

- beletrie a populárně naučná
- příruční díla
- přístup do databází
- periodika
- místní, regionální a celostátní noviny
- informace místní veřejnosti
- vládní informace
- obchodní informace
- prameny k místní historii
- genealogické prameny
- materiály v hlavním jazyce komunity, v jazycích menšin a v jiných jazycích
- hudebniny (noty)
- počítačové hry
- hračky
- hry a skládky
- studijní materiály

[Služby veřejných knihoven, 2002]

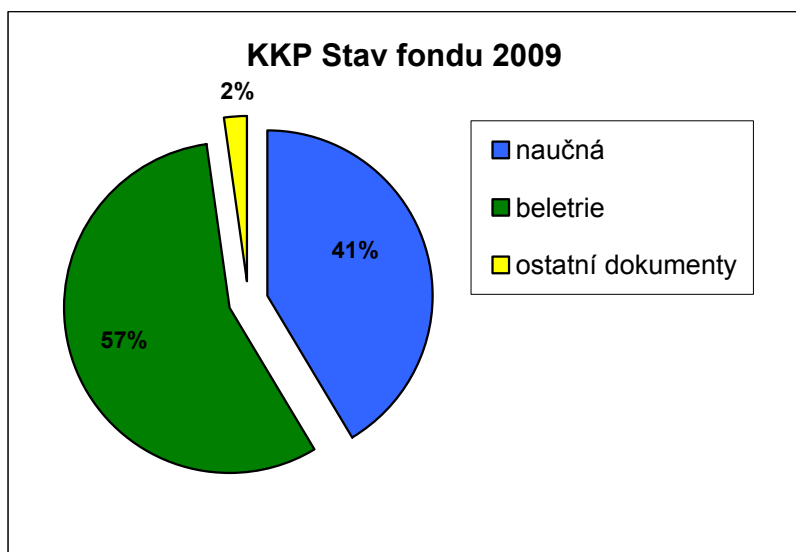
Abychom si tedy mohli zodpovědět otázky týkající se služeb nabízených sledovanými institucemi, z nichž nejfrekventovanější jsou samozřejmě prezenční a absenční výpůjční služby a meziknihovní (mezinárodní) výpůjční služby, nejprve se seznámíme s tím, s čím dané instituce bezesporu aktivně operují a co skrze služby zprostředkovávají nejvíce - s knihovním fondem.

3.1.1 Fond Krajské knihovny v Pardubicích

Fond této knihovny spadá do kategorie univerzální, a přestože její akviziční oddělení inklinuje k nákupu spíše beletristických dokumentů, nezapomíná na čtenáře z řad studentů a vědců.

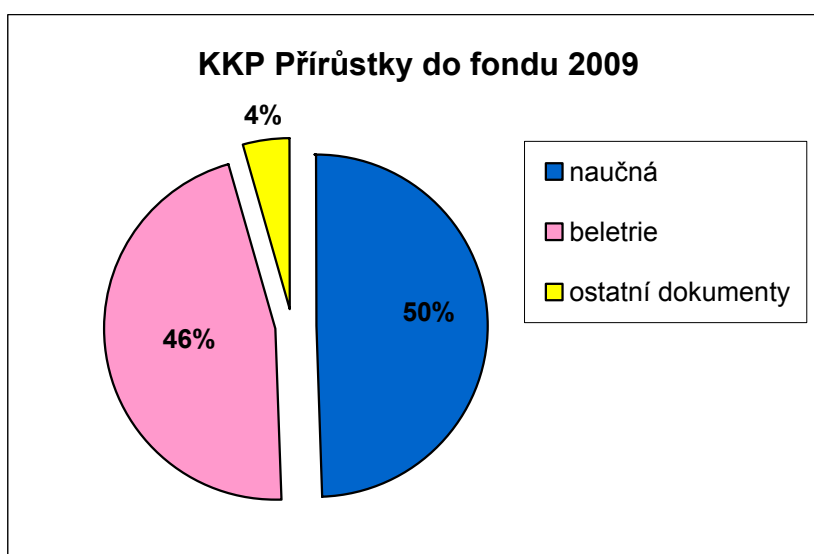
Fond knihovny tvořila ku 31.12.2009 z 57% beletrie, z celkového počtu 387 779 dokumentů je to celých 217 394, kdežto dokumentů naučné a vědecké povahy pak v knihovně pro čtenáře sloužilo 41%, tedy 159 975 dokumentů. Ostatní dokumenty,

tedy kartografické materiály, hudebniny, dokumenty audiální a audiovizuální povahy, tvořily jen 2% knihovního fondu.

Graf č. 1 – Procentuelní přehled složení knihovního fondu KKP ku 31.12. 2009

Z celkové sumy 2 820 612 Kč, již mělo oddělení akvizice na nákup v roce 2009 k dispozici, se do konce prosince daného roku nakoupilo 6718 dokumentů beletristické povahy a jen o 500 více, 7243 dokumentů povahy naučné. Do kategorie ‚ostatní dokumenty‘, tedy kartografické, audiální, audio-vizuální a další druhy, přibylo pak celých 648 dokumentů.

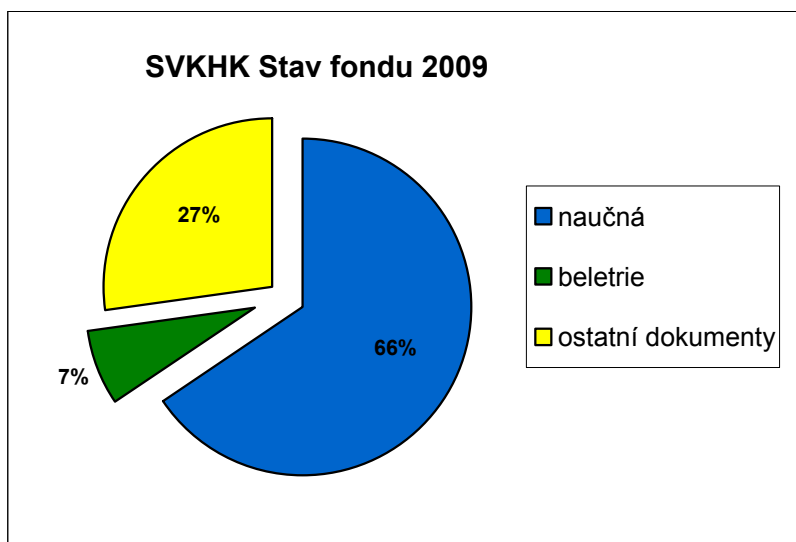

Graf č. 2 – Procentuelní přehled složení přírůstků do fondu KKP v roce 2009

3.1.2 Fond Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové

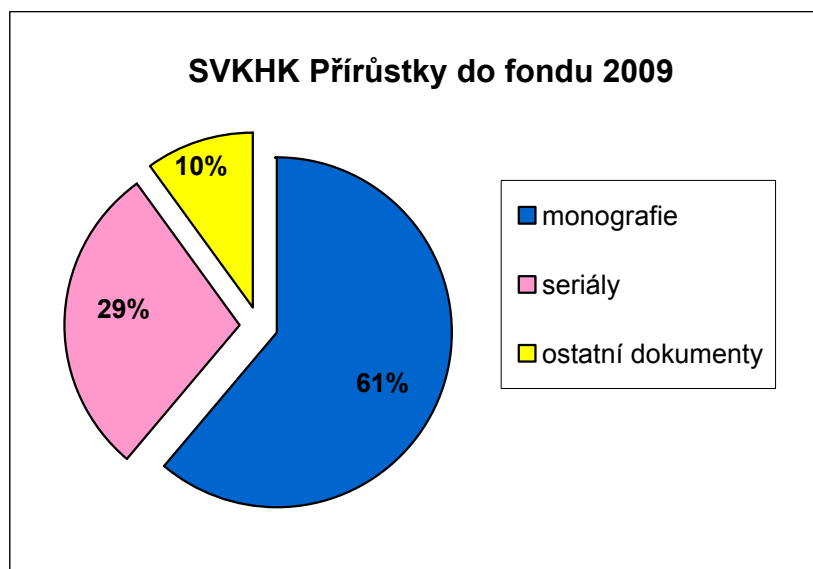
Jak bylo řečeno v kapitole 2.3.1, krajská knihovna v Hradci Králové započala svou existenci jako knihovna spadající pod Městské průmyslové muzeum, tedy jako knihovna vědecky zaměřená. A ačkoli je v dnešní době knihovnou univerzální, většinu jejího fondu tvoří literatura naučná a vědecká.

Statistiky pro rok 2009 čítají, že SVKHK měla ku 31.12. toho roku ve svém fondu 1 269 537 dokumentů, z čehož 66% tvoří literatura naučná, celkově je to 833 744 dokumentů, dále 27% „ostatních dokumentů“, tedy především patentů, kartografických materiálů, audiálních a audiovizuálních dokumentů a dalších. Zajímavostí je, že dokumenty beletristické povahy tvoří pouhých 7% fondu SVKHK.

Graf 3 – Procentuelní přehled složení knihovního fondu SVKHK ku 31.12. 2009

Již do nové budovy knihovny pak oddělení akvizice za určených 2 979 493 Kč nakoupilo celkem 19 450 dokumentů. Z daného počtu pak 11 884 tvoří monografie, 5 646 seriály a celých 1 920 ostatní dokumenty, z nichž podstatnou část tvoří patenty, dále kartografické materiály, hudebniny, dále audiální a audiovizuální a další materiály.

Graf č. 4 - Procentuelní přehled složení přírůstků do knihovního fondu SVKHK v roce 2009

Jak je vidět z předcházejících grafů, složení knihovních fondů sledovaných institucí není stejné, jen spíše velmi rozdílné. Krajská knihovna v Pardubicích svým čtenářům a uživatelům nabízí knižní fond vyrovnaný v tom smyslu, že nakupuje a nabízí přibližně stejné množství dokumentů beletristické a naučné povahy.

Oproti tomu SVKHK nabízí dokumenty a materiály spíše vědecké a populárně naučné povahy, již při procesu akvizice dávají její pracovníci očividně přednost, jak je vidět z Grafu č. 2. V jedné třetině případů pak pamatují na čtenáře, kteří dávají přednost oddechové literatuře, ovšem při pohledu na procentuelní vyjádření stavu fondu je zcela zřejmé, že SVKHK dostává svému názvu *studijní a vědecká*.

3.2 Služby čtenářům sledovaných institucí

Zákon č. 257/2001 Sb. ve svém § 4 definuje veřejné knihovnické a informační služby jako služby, jež spočívají ve zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím meziknihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny, v poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší, ve zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů (...) a v

umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup [Česko, 2001].

Veřejné knihovny poskytují řadu služeb v zájmu uspokojování potřeb svých uživatelů, a to jak v knihovně, tak na veřejnosti. Knihovna má umožnit přístup ke svým službám všem lidem, i těm, kteří mají obtíže se čtením tištěného textu. Služby, které mají být uživatelům snadno dostupné v různé formě a různými médii, jsou tyto:

- půjčování knih a jiných materiálů
- poskytování knih a jiných materiálů prezenčně v knihovně
- informační služby s využitím tištěných a elektronických médií
- poradenské služby čtenářům včetně rezervací
- informační služby místní veřejnosti
- výchova uživatelů včetně podpory programů boje proti negramotnosti
- organizování programů a akcí

[Služby veřejných knihoven, 2002]

Zvláštní skupinou služeb jsou služby regionální, jejichž výkonem jsou krajské knihovny, příp. jiné knihovny, pověřeny. Na následujících stránkách si jednotlivé služby, jež jsou řazeny podle frekvence využívání a vzájemných vazeb, přiblížíme.

3.2.1 Vypůjční služby

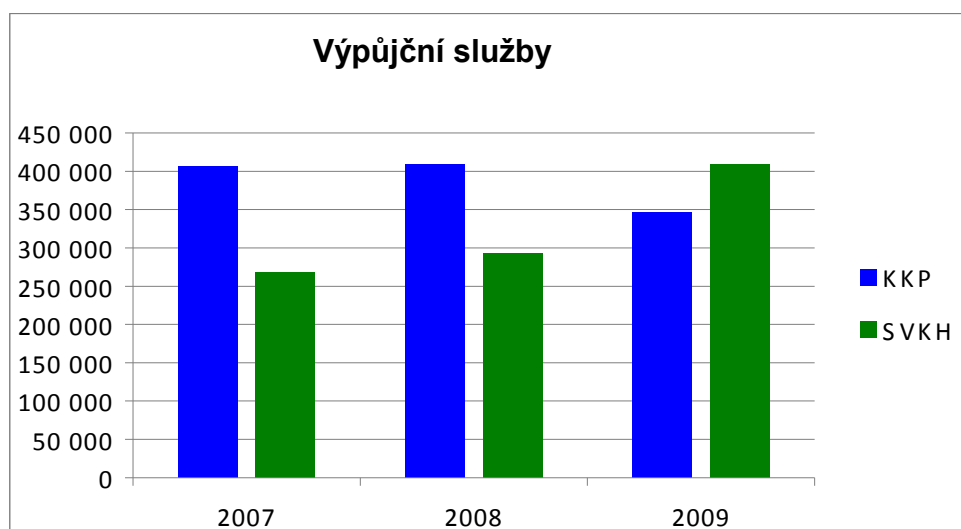
Jedná se o nejzákladnější typ služby, který nabízejí všechny knihovny bez rozdílu. Služby se dělí na dva základní typy služeb – absenční, kdy se knihy a další dokumenty půjčují čtenářům mimo budovu knihovny, a prezenční, kdy uživatel nesmí dokumenty vynést ze studovny, příp. z budovy knihovny.

V Krajské knihovně v Pardubicích bylo během roku 2009 vypůjčeno celkem 148 939 knihovních jednotek z oblasti krásné literatury. Nákupem prvních titulů zvukových knih v rámci služby *Čtete ušima* pak knihovna vyšla vstříc těm čtenářům, kteří mají buď vadu zraku, nebo si chtějí „číst“ knihy v přehrávačích MP3 v prostorách městské hromadné dopravy v relativním pohodlí bez nutnosti držet knihy v ruce.

V oddělení naučné literatury pak byl ku 31.12.2009 znám celkový počet zaprotokolovaných výpůjček – celkem 112 145. Celkem tedy bylo v knihovně k absenčnímu půjčení přistoupeno u 224 377 dokumentů.

Uživatelé SVKHK si v roce 2009 ke svým studijním a dalším účelům půjčili od knihovny celkem 224 377 dokumentů, z nichž pouze jednu šestinu tvoří beletrie.

Z následujícího grafu vyjadřujícího přehled výpůjček ve sledovaných institucích v letech 2007-2009 je jasně patrné, že v KKP, ač s fondem na počet dokumentů menším, si čtenáři půjčují absenčně a prezenčně více dokumentů, než je tomu v SVKHK. V loňském roce ovšem přišel v SVKHK skok o několik desítek tisíc výpůjček. Může to být dáno otevřením nové budovy knihovny a zvědavostí čtenářů na to, jakým způsobem bude nová knihovna fungovat, nebo také tím, že nová budova má prostory pro zvětšování fondu a neváhá tyto prostory využít.

Graf č. 5 – Přehled počtu výpůjček ve sledovaných institucích za léta 2007-2009

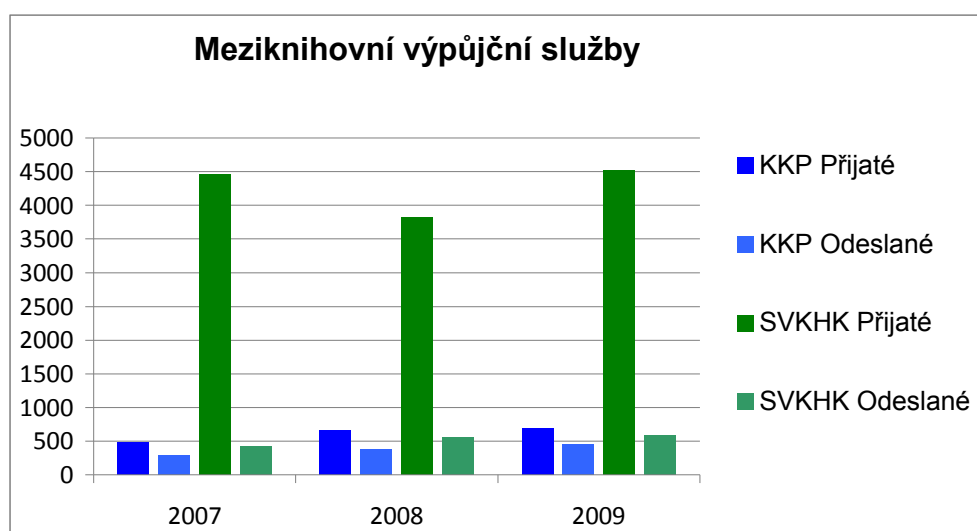
Žádná knihovna nemůže ovšem být co do fondu soběstačná. Proto byly výpůjční služby v průběhu doby doplněny o nový, zvláštní druh výpůjční služby, a to o výpůjční službu meziknihovní. Těmito službami se rozumí soubor výpůjčních, informačních a reprografických služeb, které mezi sebou uskutečňují knihovny s cílem zpřístupnit svým uživatelům knihovní dokumenty bez ohledu na místo jejich uložení [Česko, 2001]. Účinný a výkonný meziknihovní výpůjční systém je základní složkou

služeb každé knihovny. Pro knihovny s více pobočkami znamená plán pravidelné meziknihovní výměny materiálů maximální využití fondů a uživatelům dává možnost vybrat si z velkého a rozmanitého množství titulů [Služby veřejných knihoven, 2002].

Tento typ služby bývá obvykle zpoplatněn náhradou za náklady se službou spojenými. Krajská knihovna v Pardubicích tyto služby zpoplatňuje ve svém Ceníku služeb náhradou 40,- za poštovné a balné knih z knihoven v České republice. Za mezinárodní zásilky pak čtenáři platí 250,- a za zásilky ze zámorí 450,-. Čtenáři této služby v knihovně rádi využívají. V roce 2009 Oddělení meziknihovních služeb obdrželo 450 žádostí svých čtenářů o půjčku z jiné knihovny a 696 žádostí o půjčku zaslali knihovně uživatelé ostatních knihoven.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové pak od svých čtenářů za služby MVS požaduje stejné sumy jako KKP, ovšem žádostí její Oddělení pro meziknihovní výpůjční služby v roce 2009 obdrželo více, celkem 582 žádostí svých čtenářů o výpůjčku z jiné knihovny. Navíc knihovna od uživatelů ostatních knihoven v republice obdržela 4524 žádostí o výpůjčku.

Porovnání počtu přijatých a odeslaných žádostí o výpůjčku služby MVS ve sledovaných institucích za rok 2007-2009 zobrazuje následující graf.

Graf č. 6 – Přehled počtu přijatých a odeslaných žádostí o službu MVS ve sledovaných institucích v letech 2007-2009

3.2.2 Přístup k internetu

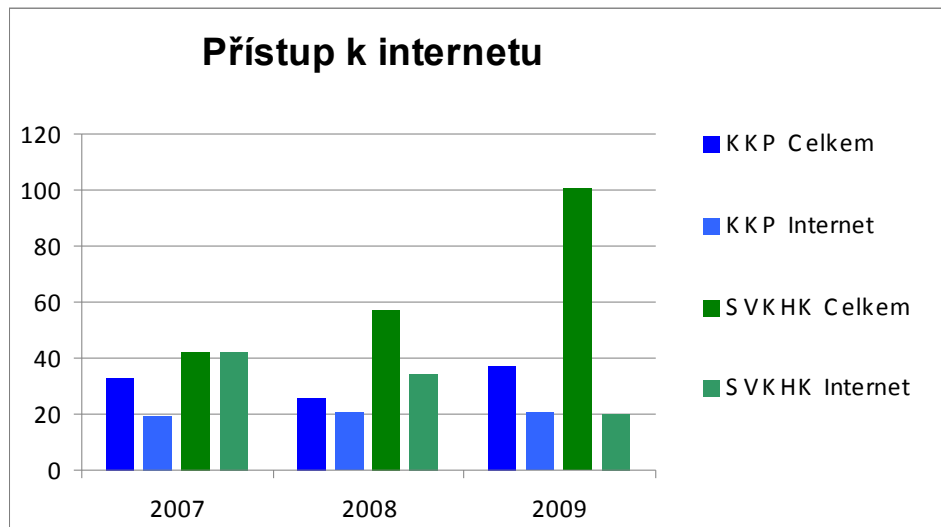
K internetu a procesu internetizace knihoven se ve svém příspěvku na semináři CASLIN v roce 2005 vyjádřil pan Sasha Skenderija, Ph.D. z univerzity Cornell takto: *Knihovnictví si deklarativně bere za úkol internetizaci knihoven a zároveň ‚zknihovničení‘ internetu. Takto má převést divoké anarchistické dítě-zombie z technologické efemérnosti, okrajovosti a výstřednosti do seriózního akademického prostředí spolehlivých a patřičně uspořádaných vědeckých informací a komunikačních diskurzů. Do studoven a knihovnických pracovišť se masově zavádí internet. Vynakládá se velké úsilí a finanční prostředky na konverzi listkových katalogů a jejich zpřístupnění na internetu, vznikají souborné katalogy a webové prezentace knihoven a knihovnických konsorcií a sdružení* [Skenderija, 2005].

A nákupem nových osobních počítačů, modernizací hardwaru a zaváděním internetu či sítě wi-fi dávají panu Skenderijovi KKP i SVKHK zapravdu.

Počet osobních počítačů určených na užívání čtenáři se v KKP průběžně zvyšuje, ovšem počet počítačů s připojením na síť internet se před dvěma lety zvedl o dva a nadále stagnuje. Krajská knihovna v Pardubicích má v současné době pro své čtenáře 37 osobních počítačů, z nichž 21 je připojeno k internetu.

K 31.12.2009 veřejnosti sloužilo 101 osobních počítačů, což je počet téměř dvojnásobný oproti roku 2008. Velkým posunem zpět je pak ovšem snížení počtu osobních počítačů s připojením na internet z počtu 34 z roku 2008, kdy knihovna měla k dispozici celkem 57 počítačů pro čtenáře, na počet 20 v roce 2009. Vedení knihovny snížení počtu PC s připojením na internet obhazuje tím, že se v knihovně zavádí připojení na síť wi-fi, kdy čtenáři budou moci využít možnosti připojení na internet nejen na počítačích knihovních, ale také na svých osobních počítačích notebook. Zda je tato novinka výhodná pro všechny čtenáře, tedy i pro ty, kteří osobními přenosnými počítači nedisponují, ukáže pouze čas.

Na následujícím grafu pak můžeme vidět porovnání počtu počítačů pro veřejnost s počtem počítačů připojených na internet v obou sledovaných institucích v letech 2007-2009.

Graf č. 7 – Přehled počtu uživatelských počítačů a počtu počítačů s internetem ve sledovaných knihovnách v letech 2007-2009

Fakt, že SVKHK je knihovna zveřejňující své informace i na sociální síti Facebook, dává najevo, že tato instituce sleduje poslední trendy v oblasti komunikace knihoven se čtenáři.

3.2.3 Webové rozhraní

Význam internetu postupně začaly chápat i instituce, které se rozhodly touto nejspíše nejrychlejší cestou zveřejňovat informace o sobě samých, o své činnosti a možnostech využití širší veřejnosti.

Webové rozhraní KKP je uživatelsky velmi příjemné, v měkkých odstínech zelené, provázené profesionálními fotografiemi různých skupin čtenářů. Nachází se na adrese <http://www.knihovna-pardubice.cz/>, kde na hlavní stránce knihovny pak má uživatel přímý, jasně vyznačený přístup ke třem hlavním stránkám, které čtenáře obecně zajímají – přístup na své konto, do katalogu a na seznam nových přírůstků.

Webové stránky se prohlížejí intuitivně, uživatele nerozptyluje velké množství textu, ale má pocit volnosti díky velkým volným prostorům mezi jednotlivými oddíly. Přesto stránky nevypadají pustě, spíše naopak – velmi profesionálně. Velkou nevýhodou je ovšem fakt, že do katalogu knihovny má přístup pouze čtenář knihovny s vlastním identifikačním číslem a ne jakýkoli uživatel stránek. Na webových stránkách jsou ovšem

také odkazy na stránky dalších knihoven v kraji, které navíc mají oproti KKP svůj elektronický katalog volně dostupný.

Obrázek č. 3 – úvodní stránka webového rozhraní KKP [Krajská knihovna v Pardubicích, 2009c]

Webové rozhraní SVKHK se nachází na adrese <http://www.svkhk.cz/> a oproti stránkám KKP zaujme svou strohostí, kterou představují čistě bílá plocha obrazovky s černým písmem a jednoduché, v modré barvě vyvedené odkazy, které jsou umístěné v horní části obrazovky, takže čtenář má i bez rolování myši po obrazovce přehled o tom, kde je a co na webu může nalézt za stránky a užitečné kategorie.

Web celkově je designově velmi jednoduchý, přesto se v něm hledá celkem složitě – podkategorie jednotlivých oddílů jsou vyvedené stejným písmem a na stránce se v množství modrých, červených a černých slov ztrácejí. Jelikož jsou všechny odkazy vedené stejným typem písma a jsou velmi větvené, je pro čtenáře těžké nalézt napoprvé informace, které hledá. Velkou předností pak ale je možnost prohledávat elektronický katalog knihovny bez nutnosti přihlášení. Navíc jsou na stránkách uvedeny webové

adresy knihoven Královéhradeckého kraje a jejich katalogů, takže jakýkoli uživatel webových stránek SVKHK má volný přístup i do katalogů těchto menších knihoven.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

Aktuality a ankety

· [Novinky](#) · [O knihovně](#) · [Služby čtenářům](#) · [On-line služby](#) · [Katalogy](#) · [Informační zdroje](#) · [Akce](#) · [Pro knihovny](#) · [Ptejte se knihovny](#) · [Časté dotazy](#) · [Průvodce knihovnou a informacemi](#) · [Prohledávání stránek](#) · [Mapa stránek](#) · [English version](#) · [Pro média](#)
· [RSS kanály](#) [facebook](#)

rychlá nabídka: · [on-line katalog](#) · [konto čtenáře](#) · [otevírací doba](#) · [ceník](#) · [kde nás najdete](#) · [kontakty](#) · [MYS](#)

Novinky

Pravidelné prohlídky knihovny pro veřejnost s výkladem
[Další informace](#)

Program Filmového klubu SVK HK na sezónu 2009/2010
[Kompletní program - PDF](#)

Autorský večer: Věra Kopecká: Ozvěny ticha
Ve středu 12. května v 17.00 hod. Autorka bude za hudebního doprovodu předčítat své básně. Poté následuje beseda.
[Další informace ...](#)

Filmový klub: Kytice (2000)
V úterý 25. května 2010 uvedeme filmovou báseň z hororových květů K. J. Erbena. Začátek v 17. hod. v konferenčním sále v 5.NP.
[Další informace ...](#)

Filmový klub: Romance pro křídlovku (1966)
V úterý 11. května 2010 uvedeme film o životě a smrti podle básně Františka Hrubína. Začátek v 17. hod. v konferenčním sále v 5.NP.
[Další informace ...](#)

Výstava: ZUŠ Na Střežíně: Jiné světy
Vernisáž se uskuteční v galerii U Přívozu ve čtvrtek 6. května 2010 v 17.00 hod. Výstavu můžete ji shlédnout do 22. května 2010.

Provozní informace

Bezdrátové připojení k Internetu
Od 1. 4. 2010 se v budově knihovny můžete prostřednictvím bezdrátové sítě SVKHK-Hoste připojit k internetu.
[Další informace ...](#)

Informace o parkování v areálu SVK HK
Změna podmínek aktivování čtenářského průkazu pro vjezd na parkoviště.
[Další informace ...](#)

Nabídka a ceník pronájmu prostor ve Studijní a vědecké knihovně
Bližší informace na čísle 494 946 203.
[Další informace ...](#)

Obrázek č. 4 – úvodní stránka webového rozhraní SVKHK [Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 2003-2007e]

3.2.4 Služby pro uživatele se speciálními potřebami

Uživatelé knihovny se může stát kdokoli, dospělý, dítě, nezáleží na věku, pohlaví nebo zdravotním stavu. Knihovna je tu pro každého. Ovšem ne každý se schopný využívat celého jejího fondu. Zde myslíme čtenáře a uživatele, kteří ke svému běžnému životu potřebují specifické podmínky. Jedná se tedy o osoby se speciálními potřebami. Mezi takové řadíme, z hlediska možností využití knihovny, především zrakově znevýhodněné, mentálně postižené či fyzicky hendikepované uživatele.

Služby lidem se speciálními potřebami je možno zlepšit použitím moderní techniky, např. syntetizátorů řeči pro zrakově postižené, on-line katalogů pro lidi v odlehklých oblastech nebo upoutané k domovu, připoje na vzdálená sídla pro dálkově studující. Hlavní část služeb, např. čtenářské katalogy (OPAC) mohou být upraveny tak,

aby vyhovovaly potřebám tělesně postižených lidí. Ti, kteří mohou mít největší užitek z vymožeností technického rozvoje, jsou často mezi těmi, kteří mají nejmenší možnost si je pořídit. Je proto potřeba, aby veřejná knihovna vypracovala inovační plány využití moderní techniky ke zpřístupňování knihovnických služeb co největšímu počtu lidí [Služby veřejných knihoven, 2002].

Z praktického hlediska osoby se zrakovým postižením jsou lidé s různými stupni a druhy snížených zrakových schopností. Úžeji se tímto termínem rozumí ty osoby, u nichž poškození zraku negativně ovlivňuje či omezuje činnosti v běžném životě a u nichž běžná optická korekce nepostačuje [Bubeníčková, 2004].

Na první pohled se nezdá, že by knihovny, v nichž se nabízejí k zapůjčení knihy napsané, mohly zprostředkovat informace i uživatelům se zrakovým postižením. V posledních desetiletích ovšem knihovny dokázaly opak. V nabídce knihovního fondu se tak začaly objevovat knihy zvukové, tedy knihy namluvené na magnetofonové pásky či kompaktní disky CD. V současné době se nabídka takovýchto knih stále rozšiřuje a nejedná se pouze o knihy z oblasti beletrie a původně napsané nejznámějšími autory a klasiky. Pamatuje se i na zrakově postižené, kteří chtějí studovat vysokou školu, rozšiřuje se tedy nabídka namluvených vysokoškolských skript a učebnic, což vzdělávání dané skupině studentů velmi usnadňuje.

V nabídce knihoven se také postupně objevují knihy a časopisy určené pro zrakově postižené, tedy knihy a časopisy psané v Braillově slepeckém písmu, případně se speciálně upravenou grafikou zahrnující i nadměrně velké písmo. Nabídka těchto knih a časopisů se stále rozšiřuje.

Jednou ze základních služeb, jež svým uživatelům mohou knihovny v dnešní době nabídnout, je také přístup na internet a do specializovaných databází. Pro zrakově postižené se z toho důvodu do knihoven instalují speciální počítače uzpůsobené zdravotnímu znevýhodnění uživatelů. Počítač pro zrakově postiženého má základ v běžném osobním počítači a na první pohled se neliší, jen musí být vybaven zvukovou kartou, aktivními reproduktory, případně sluchátky a skenerem. Může být vybaven také speciálním přídavným zařízením, které se umísťuje pod klávesnici a říká se mu hmatový displej neboli braillovský řádek. Toto zařízení umožňuje zpřístupnění informací, zobrazených na monitoru PC, ve slepeckém (Braillově) písmu [Bubeníčková, 2004].

Krajská knihovna v Pardubicích ve svých službách na zrakově postižené uživatele pamatuje. Službami pro zrakově postižené a slabozraké se zabývá Informační oddělení v přízemí budovy knihovny, v němž si uživatelé mohou půjčit zvukové knihy na kazetách a discích CD ve formátu jak audio do běžných přehrávačů, tak ve formátu MP3 do osobních počítačů a přehrávačů přenosných, jež si mohou vybrat ze zpřístupněného seznamu titulů zvukové knihy v tištěné podobě. V současné době tento titul obsahuje více než 1000 nahrávek zvukových knih z různých oborů a zaměření. Knihovna nabízí také časopisy pro slabozraké. Na oddělení je také možno využít právě počítač se speciálním programem pro nevidomé a slabozraké. Knihovna také spolupracuje s místními organizacemi zaměřenými na postižené občany.

V Královéhradeckém kraji je centrem služeb pro sluchově a zrakově postižené čtenáře Knihovna města Hradec Králové, jejíž fond obsahuje velké množství dokumentů určených pro takto znevýhodněné uživatele. Studijní a vědecká knihovna tak má ve svém fondu pouze několik jednotek zvukových knih a další nákupy vzhledem ke spolupráci s Knihovnou města Hradec Králové nezvažuje.

Děti, mládež i dospělí mentálně retardovaní tvoří nejméně početnou skupinu osob, která si najde cestu do knihovny. Na jedné straně je možná příčina v tom, že naplňování vyšších potřeb, do kterých patří seberealizace – naplnění potřeb poznávacích a osobnostního rozvoje, není pro osoby s mentálním postižením dominantní záležitostí. Na druhé straně je však nutné přiznat, že knihovny jim nedovedou nabídnout *specializovanou službu přiměřenou jejich potřebám a chápání* [Zemková, 2004]. Je pravdou, že většina služeb, které mohou knihovníci mentálně postiženým čtenářům nabídnout, se zpravidla moc neliší od nabídky poradenských služeb určených pro ostatní uživatele knihovny. Mezi speciální knihovnické služby pro osoby s mentálním postižením můžeme řadit:

- osobní komunikace přiměřená chápání mentálně postiženého čtenáře
- vyhledávání vhodné četby dle věku a stupně mentální retardace
- asistenční služby u PC
- pomoc mentálně postiženým s využíváním speciálních počítačových programů a internetu
- poradenské služby čtenářům s mentálním postižením (...)

- vzdělávací programy pro mentálně postižené čtenáře
- vytváření specifických podmínek pro MP, např. speciální informační služby – barevné označení knih a časopisů (...)
- kulturní, vzdělávací a jiné programy společné pro zdravé žáky i žáky s mentálním postižením (...)
- poradenské služby rodičům dětí s mentálním postižením

[Zemková, 2004]

V takovémto případě jsou asistenční a poradenské služby samozřejmostí, a to i v obou sledovaných institucích.

Velkou část čtenářstva knihoven pak tvoří uživatelé tělesně postižení. Pro tyto uživatele se knihovny snaží zavádět nové typy služeb, rozšiřovat možnosti objednávek a dodávek knih a ostatních dokumentů pro zdravotně hendikepované přímo do bytů. Besedy, soutěže, výstavy výtvarné tvorby zdravotně postižených, spolupráce se školami a předškolními zařízeními, to vše tvoří vhodný doplněk příspěvku knihoven pro zlepšení života hendikepovaných a také naplnění jejich vzdělávacích zájmů [Streit, 2004]. V dnešní době je nejen v knihovnách samozřejmostí bezbariérový přístup. Do starších budov knihoven se nově instalují zdvižné plošiny pro možnost přepravy invalidních vozíků mezi patry budovy, případně se instalují nové výtahy, z hlediska přepravy osob pohodlnější, bezpečnější a rychlejší.

Jak v KKP, tak v SVKHK jsou bezbariérové přístupy samozřejmostí. Jejich funkci zde plní výtahy, v případě SVKHK a její zcela nové budovy jsou výtahy také nové a moderní. V druhé jmenované knihovně se v každém patře knihovny nacházejí počítače speciálně upravené pro samostatnou práci tělesně postižených čtenářů.

3.2.5 Referenční činnost

Bibliograficko-informační služby vždy tvořily základní součást nabídky služeb jakékoli knihovny. Cílem těchto služeb vždy bylo poskytovat informace o informačních zdrojích nebo jiným pramenech informací, které jsou relevantní z hlediska požadavku konkrétního uživatele [Švejda, 2003a]. V současnosti se tyto služby označují jako služby *referenční*. Úkolem těchto služeb je samozřejmě podívat informace,

konkrétně ve formě konzultací a zodpovídání ústních, telefonických i písemných dotazů týkající se informačních zdrojů, práce s databázemi a ostatními elektronickými zdroji informací.

Součástí referenční činnosti pak je i vytváření rešerší na čtenářem zadaná témata. Rešerše je definována jako výsledek (popř. proces) vyhledávání informací ve formě dokumentografických nebo faktografických záznamů, popř. plných textů dokumentů. Rešerše se zpracovává na základě rešeršního požadavku uživatele, který je zformulován pomocí dotazovacího jazyka do rešeršního dotazu; při provádění rešerše se uplatňuje rešeršní strategie. Podle charakteru obsažených informací se rozlišuje dokumentografická nebo faktografická rešerše; rešerše fixovaná na nosič se považuje za sekundární dokument [Švejda, 2003b].

Rešerše jsou službou čtenářem placenou, každá knihovna si vytváří vlastní ceník pro poskytování rešerší. V SVKHK čtenář zaplatí 35 Kč za zadání rešerše a následně 5 Kč za každý bibliografický záznam v rešerši. V KKP je zadání rešerše zpoplatněno 50 Kč a každý bibliografický záznam pak stojí 2 Kč.

V roce 2009 pak bylo v KKP na žádost čtenářů vypracováno 17 rešerší, v SVKHK pak za rok 2009 její knihovníci vypracovali pro své uživatele na jejich žádost 157 rešerší.

3.2.6 Kulturně společenské akce

Důležitým úkolem veřejné knihovny je fungovat jako centrum rozvoje kultury a umění přispívat k formování a upevňování kulturní identity místní veřejnosti. Toho lze dosáhnout spoluprací s příslušnými místními a regionálními organizacemi, poskytnutím prostoru pro kulturní akce, organizováním kulturních programů a také tím, že kulturní zájmy místní společnosti jsou zastoupeny v materiálech knihovny [Služby veřejných knihoven, 2002].

Krajská knihovna v Pardubicích se zhostila funkce centra rozvoje kultury ve svém kraji velmi dobře. Až do září 2009 v knihovně fungovalo samostatně působící *Kulturní centrum*, jež mělo na starosti právě rozvoj kulturního dění a povědomí v kraji. Ku 1. září 2009 se pak sloučilo s Oddělením regionálních funkcí a vzdělávání.

Oddělení kulturních služeb KKP plní funkci vzdělávací, metodickou, informační a poradenskou. Je pořadatelem kulturních projektů, soutěží, přehlídek, výstav, přednášek, seminářů, uměleckých dílen. Řada akcí probíhá za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky [Krajská knihovna v Pardubicích, 2009b].

Za rok 2009 proběhlo v organizaci Oddělení kulturních služeb celkem pět samostatných postupových soutěží a přehlídek, dalších dvou přehlídek se pak oddělení účastnilo jako spolupořadatel. Jednalo se o soutěže a přehlídky, jichž se účastnily děti a mládež Pardubického kraje. Vítězové těchto přehlídek pak reprezentovali kraj na celostátních soutěžích. Přehlídky a soutěže se konaly od března do května 2009 – v březnu proběhly soutěže v uměleckém přednesu a ve sborovém zpěvu a přehlídka loutkařských souborů, v dubnu se konaly přehlídky dětského divadla a dětských recitátorů a přehlídka venkovských divadelních souborů. V květnu pak proběhla *Krajská soutěž neprofesionální filmové tvorby Pardubice*.

Oddělení kulturních služeb KKP pak v roce 2009 pořádalo také nepostupové soutěže a přehlídky, jež měly za úkol především poskytnout dětem, mládeži i širší veřejnosti Pardubického kraje možnosti plnohodnotného využití volného času. Jednalo se o devět přehlídek a soutěží z oblasti hudby, literatury i výtvarného umění, v případě soutěže Evropské unie *Oka – mžiky života věnované Jiřímu Platenkovi* šlo o soutěž s mezinárodní účastí, jejímiž zástupci byli účastníci z Řecka, Lotyšska a Francie.

Knihovna nezapomněla ani v oblasti vzdělávání v kulturní oblasti a v roce 2009 uspořádala sedm vzdělávacích cyklů z různých oblastí. Cílem těchto cyklů bylo odborné a úzce oborové vzdělávání pedagogů, uměleckých vedoucích a sbormistrů, ale i začínajících spisovatelů, fotografů a výtvarníků. Jedním z cílů pak byla i možnost najít a podpořit nové talenty, dále prezentace tvůrčích aktivit a výtvarnictví, a především propagační a osvětová činnost.

Knihovna využila svých prostor také k uspořádání výstav a vernisáží umělců Pardubického kraje. Celkem se v roce 2009 v prostorách hlavní budovy Krajské knihovny nebo v prostorách Domu hudby uskutečnilo 16 výstav a sedm vernisáží fotografií, divadla, soch a obrazů.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové se specializuje především na poskytování vhodných prostor a materiálů pro studium a vědu, proto se věnuje především vzdělávací činnosti. Vzdělávacích akcí pro veřejnost upořádala v roce 2009 celkem 83, dále proběhlo 49 kulturních akcí a 119 exkurzí pro veřejnost.

Od září 2009 zahájil svou činnosti Filmový klub, jenž pro své návštěvníky v pozdních odpoledních a večerních hodinách promítá kvalitní filmy. V galerii U Přívozu v loňském roce proběhlo 10 výstav a vernisáží, v galerii Automat ve 2. podlaží knihovny proběhlo 5 výstav. Novinkou pak také je připojení knihovny na sociální síť Facebook, kde svým příznivcům zprostředkovává informace o kulturním dění v knihovně i o dalších organizačních novinkách.

Knihovna v roce 2009 oslavila své 60. narozeniny, čehož využila jako příležitost k uspořádání řady kulturních akcí pro širší veřejnost, jež proběhly především na podzim loňského roku. Dne 8. října se konal vzpomínkový večer *Setkání pamětníků*, kde se sešli bývalí i současní zaměstnanci knihovny. V přidružené galerii U Přívozu se konala výstava mapující historii knihovny. Tato vernisáž s názvem *Listování minulostí* se konala 26. října a k vidění zde byla například podpisová listina, jíž se v roce 1946 podpořilo založení vědecké knihovny; dále seznam ředitelů či seznam všech budov, v nichž knihovna za dobu své existence působila. Vystaven byl i model nové budovy SVKHK. Další vernisáž se konala 2. listopadu a nesla název *Z papíru na beton* a své kresby zde vystavovala malířka Martina Novotná. Vernisáž byla spojena se křtem malířčiny knihy a s exkurzí, již vedla sama malířka. O den později se v Adalbertinu konal slavnostní večer ku příležitosti založení knihovny, který byl spojen s předáváním ocenění Knihovník roku. Součástí večera bylo divadelní představení oslavující 200. výročí narození K. H. Máchy, nesoucí název *Máj*. Poslední den oslav, 4. listopad, pak přinesl konferenci *Krajská knihovna a její úloha v systému knihoven*, jež se kromě osobností českého knihovnictví účastnili také hosté z Banské Bystrice a z Walbrzychu.

3.2.7 Regionální služby

Knihovní zákon v písmenu h) § 2 vymezuje regionální funkce knihoven jako funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovnických dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb [Česko, 2001]. A podle zákona jsou garanty regionálních funkcí právě krajské knihovny, které plní a koordinují fungování těchto funkcí ve vybraných základních knihovnách svých krajů.

Při plnění regionálních funkcí jsou sledovány především následující cíle:

- zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb po celé České republice
- vyrovnání rozdílů v poskytování služeb mezi městy a malými obcemi, vzájemně mezi jednotlivými regiony a mezi kraji
- efektivní využití veřejných finančních prostředků
- účelná dělba práce a koordinace odborných činností
- udržení odborného standardu služeb
- definování a naplnění kvalifikačních požadavků pracovníků knihoven

[Prchalová, 2002]

Krajské knihovny se při zajišťování regionálních funkcí mohou opřít o následující nástroje:

- Usnesení vlády České republiky ze dne 16.1. 2002 č. 68 o *Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven*
- písemné smlouvy uzavřené mezi krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami
- rozhodnutí Ministerstva kultury o přidělení financí na zajištění regionálních funkcí
- systém průběžného financování

Z výše zmíněných materiálů a nástrojů a z rozsáhlého průzkumu činností knihoven v oblasti regionálních funkcí se stanovil výčet aktivity, které jsou za regionální funkce považovány. Jedná se o následující činnosti:

- poradenská a konzultační činnost
- vzdělávání knihovníků, semináře, koordinační porady
- statistická vyhodnocení knihovnických činností
- tvorba a cirkulace výměnných fondů
- revize a aktualizace knihovních fondů
- nákup, zpracování a distribuce knihovních fondů pořízených z prostředků obce
- servis informačních a komunikačních technologií pro základní knihovny provozované obcemi

[Prchalová, 2002]

V Krajské knihovně v Pardubicích se regionální literaturou zabývá *Regionální studovna*, která svůj fond zapůjčuje uživatelům a čtenářům pouze prezenčně. Do jejího fondu pak spadají publikace o Pardubicích a Pardubickém kraji, periodika z Pardubic a z Pardubického kraje, dále knihy a periodika vydávaná krajskými nakladateli. Pracovníci studovny pak vyhledávají informace o kraji a zodpovídají dotazy týkající se regionu a pečují o vzácné knihy s vlastivědnou tematikou. Samozřejmostí studovny pak jsou zpracovávání objednaných rešerší, kopírovací služby a dva uživatelské počítače s přístupem na internet. Čtenářům pak jsou k dispozici rozpisy knihovně dostupných regionálních periodik, svázané ročníky novin a digitalizované podoby několika deníků.

Samotný způsob výkonu regionálních funkcí se v regionech Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí opírá o objednávkový systém služeb. Je to dáno historicky, neboť v těchto regionech od 70. let minulého století fungoval tzv. střediskový systém, v jehož rámci poskytovaly profesionální knihovny podobné služby a metodickou podporu knihovnám ve svých obvodech. Je třeba připomenout, že finanční zajištění této pomoci bylo v té době mnohem menší, a tak i např. nákup výměnných fondů nemohl dosáhnout takové výše jako v posledních letech. Navíc produkce těch let nedávala příliš možností k budování kvalitního a různorodého fondu. Situace se zlepšila po této stránce po roce 1990, kdy se knižní produkce rozvinula do nebyvalé šíře a mnohostrannosti, ovšem nízké prostředky na nákup výměnných fondů stále ještě příliš limitovaly jejich kvalitní a dostatečné doplňování. Teprve s nástupem vládního Programu podpory zajištění regionálních funkcí v roce 2001 byl dán předpoklad skutečného rozšiřování nabídky pro malé knihovny a větší metodické péče o úroveň knihoven v regionech [Krajská knihovna

v Pardubicích, 2009c]. Tento objednávkový systém pak pracuje tím způsobem, že pověřené knihovny objednávají u knihoven výkon služeb a hradí tyto služby na základě fakturace jejich provozovatelů. Tyto obsluhující knihovny pak také mimo jiné nakupují pro své obvody výměnné knihovní fondy, které zpracovávají a značí jako majetek příslušného obvodu.

Součástí výkonu regionálních služeb pak jsou o konzultace, jejichž počet se v rámci kraje srovnal na celých 1900. Regionálními funkcemi pověřená knihovna také sleduje proces připojování knihoven k internetu v rámci Projektu internetizace knihoven. Avšak ani v roce 2009 k síti internet nebylo napojeno všech z předešlých let zbývajících dvacet knihoven.

Jednou ze základních součástí výkonu regionálních funkcí je pak funkce vzdělávací, v jejímž rámci pak Krajská knihovna v Pardubicích zorganizovala osm vzdělávacích akcí, jichž se zúčastnilo 175 knihovníků. KKP se také již počtvrté účastnila organizace celostátního semináře *Regionální funkce knihoven 2009 v Pardubicích*, jenž se uskutečnil v polovině září 2009 v Domu hudby. Seminář se koná každé dva roky a jeho cílem je výměna informací a zkušeností mezi knihovnami poskytujícími služby z oblasti regionálních funkcí, dále nabízení nových forem spolupráce, nových úkolů, které vyplývají z rozvoje knihovnických a informačních služeb, a také řešení problémů, které práci v obsluhovaných regionech ztěžují. Seminář v roce 2009 se zaměřil na možnosti, jež přinášejí moderní technologie do spolupráce knihoven v regionech – např. tvorba regionálních souborných katalogů a webových stránek malých knihoven.

Dále se v regionech Pardubického kraje pravidelně konají porady zapojených knihoven. Tyto porady pak vždy řeší výkon regionálních funkcí, čerpání prostředků na nákup fondů a v druhé polovině každého roku pak také faktury za služby v obsluhovaných obvodech, aktuální problémy v daných knihovnách a další.

Uživatelé a čtenáři Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové naleznou tituly s tématem regionální literatury v 5. nadzemním podlaží knihovny. V tamní studovně lze studovat nejen on-line katalog knihovny a lístkové kartotéky, ale také regionální databáze a tištěné dokumenty. Zmíněnými regionálními databázemi jsou myšleny bibliografické záznamy článků regionálního periodického tisku, jež jsou k dispozici v on-line katalogu, a pro čtenáře je připraven ve formátu PDF také seznam

zpracovávaných periodik. Důležitou součástí skupiny těchto regionálních databází pak je i databáze regionálních osobností, databáze *Významná regionální výročí* a souborná báze regionálních seriálů včetně databáze digitalizovaných regionálních periodik s připojeným přehledem titulů. Tištěné dokumenty pak v této studovně zastupují mapy, divadelní a hudební programy, skripta vysokých škol v Královéhradeckém kraji, knihy o regionální vlastivědě a osobnostech regionu a také tištěné dokumenty s vlastivědnými informacemi, týkající se historie, památek, přírodních krás, hospodářství, kultury a regionu.

Studijní a vědecká knihovna i v roce 2009 plnila funkci centra pro regionální služby. Na jejich výkonu spolupracuje se šesti pověřenými knihovnami v okresech Hradec Králové, Jičín, Náchod, Kostelec nad Orlicí, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov.

Prioritou se pak při výkonu regionálních služeb stala podpora kvality nabídky knižního fondu knihoven v malých obcích, čehož se naplnilo pomocí výměnných souborů knih, využíváním internetu v knihovnách, budování šablonových webových stránek malých knihoven a zavádění elektronických služeb, přičemž knihovna o tomto dění průběžně informovala svou čtenářskou veřejnost.

K nejvyhledávanějším službám v rámci služeb regionálních pak patří služby poradenské a informační. V době rozmachu internetu se ovšem návštěvy v knihovně nahrazují elektronickou poštou. Nejčastěji se žádosti o odborné rady týkaly používání nových elektronických služeb, jako například zpracování fondu a tvorba webových stránek; dále žádostí o granty, revize knihovních fondů, nových základních dokumentů knihoven a knihovnické techniky; v době medializace ankety *Knih mého srdce* se pak dotazy týkaly také právě této ankety. V rámci výkonu regionálních funkcí proběhlo také 52 vzdělávacích akcí pro knihovníky a informační pracovníky kraje a 35 porad o průběhu výkonu regionálních funkcí.

Celkově se silnou stránkou regionálních funkcí jeví systém práce s výměnnými soubory, praktická pomoc při revizích a aktualizacích, proces internetizace knihoven a zavádění elektronických služeb do malých knihoven a v neposlední řadě také nabídka kvalitních vzdělávacích aktivit. Slabou stránkou ovšem zůstává dopravní obslužnost obcí, časové možnosti knihovníků obsluhovaných knihoven a také finanční ohodnocení jejich práce.

4. Shrnutí a komparace služeb sledovaných institucí

V předcházející kapitole jsme se seznámili se složením knihovního fondu sledovaných institucí a se způsobem, jakým knihovny zprostředkovávají sedm základních druhů knihovnických a informačních služeb. V této části tedy přistoupíme k samotné komparaci jak daných knihovnických fondů, tak služeb čtenářům v této práci sledovaných knihoven.

Podíváme-li se na nabídku **knihovního fondu**, pak shledáme, že ačkoli mají obě knihovny status veřejných univerzálních knihoven, a tedy by měl jejich fond mít stejné, či podobné složení, tedy podobný poměr beletrie, naučné literatury a dalších typů dokumentů, zjistíme, že tomu tak není. Fond Krajské knihovny v Pardubicích nabízí z více než poloviny literaturu krásnou, tedy romány, divadelní hry a poezii. Menší část pak tvoří literatura naučná, a to i přesto, že podle knihovního přírůstku tvořila nejen v roce 2009 plnou polovinu v knihovně nově zaregistrované literatury. Studijní a vědecká knihovna nabízí z více než dvou třetin fondu literaturu naučnou. Je to nejspíše dáno tím, že knihovna pokračuje ve své tradici odborné vědecké knihovny, jejíž status měla na svém úplném počátku, kdežto KKP od svého počátku působila jako knihovna městská, jejímž cílem bylo především zpříjemnit svým čtenářům volný čas.

Základní typ služby tvoří **služby výpůjční**. Ve sledovaných institucích podle zjištěných skutečností shledáme, že tendence počtu výpůjček jsou přesně opačné. V KKP počty výpůjček z fondu knihovny v roce 2009 oproti letům 2007-2008 poklesly, kdežto tendence počtu výpůjček v SVKHK je vzrůstající – oproti roku 2008 pak v roce 2009 počet výpůjček vzrostl o více než 100 000. Se službami výpůjčními pak přímo souvisejí **služby meziknihovní výpůjční**. Ty jsou v obou knihovnách zpoplatněny stejně, ovšem rozdíly jsou ve využívání. V KKP se počet přijatých odeslaných žádostí o MVS pohybuje kolem 500 žádostí, počet odeslaných žádostí v SVKHK pak číslo 500 převyšuje, ovšem oddělení MVS v dané knihovně téměř devítinásobný počet žádostí MVS z ostatních knihoven České republiky v roce 2009 přijalo.

Knihovna má za svůj cíl především zprostředkovávat svým návštěvníkům a uživatelům informace. V posledních deseti letech se ovšem objevily nové způsoby

rozšiřování informací než jen pouze na papíře či jiných hmotných nosičích. Zde myšleným způsobem je síť internet. A knihovnám tak přibyla další funkce a cíl – tedy zajistit svým čtenářům **přístup na internet**. Na počátku 21. století se tedy rozběhl proces tzv. internetizace knihoven, tedy zavádění internetu do knihoven. Tomu se nevyhnuly ani krajské knihovny, a proto se v dnešní době nejen zvyšuje počet osobních počítačů v knihovnách, ale i počet počítačů, jež jsou pro své čtenáře napojeny k síti internet. V KKP se počet počítačů v průběhu let zvyšoval, přestože počet počítačů s internetem stále tvořil pouze jejich část. Tu v současné době tvoří pouze polovina celkového počtu počítačů, které mohou čtenáři zmiňované instituce využívat. V SVKHK je situace vzhledem k dění v souvislosti s novou budovou knihovny a s jejím kompletním stěhováním do nových moderních prostor složitější. Počet uživatelských počítačů nadále stoupá, oproti roku 2008 je v současné době počet PC téměř dvojnásobný, ovšem oproti tomu počet počítačů s přístupem na internet nadále klesá, což vedení vysvětluje instalováním celoknihovního přístupu k internetu skrze síť wi-fi.

Se stále se rozšiřujícím využíváním sítě internet a se zveřejňováním informací na této síti souvisí i možnost na této síti prezentovat nabídku svých služeb, čehož se knihovny s nadšením zhostily a vytvořily pro své uživatele **webová rozhraní**. Tyto webové stránky pak autorka práce sledovala ze třech, pro uživatele hlavních hledisek – vzhled, katalog a služby. KKP má zhotovený barevný, uživatelsky velmi příjemný web, kde nechybí důležité informace a velký prostor je věnován popisu služeb knihovny. SVKHK vsadila na čistý bílý vzhled, který působí industriálním a jaksí stále rozpracovaným dojmem. Velkým kladem, kterým SVKHK lehce vyrovnává nedostatky svých webových stránek, co se grafiky týče, je volný přístup k on-line katalogům, čehož se uživatelům KKP nedostává. Důležitým bodem pro každou knihovnu jsou služby, které může nabídnou. Odkaz na nabídku služeb pak je přímo na hlavní stránce KKP včetně rozdělení do kategorií podle toho, kde v prostorách knihovny k jejich zpracování dochází. Služby zde jsou navíc detailně popsány, přidán je odkaz na ceník. Odkaz na hlavní stránce SVKHK sice také je, ovšem služby zde jsou rozděleny do čtyř samostatných odkazů – služby čtenářům, on-line služby, katalogy a informační zdroje. Co které skupiny služeb znamenají zde už ovšem nenajdeme.

Důležitým cílem knihoven je zprostředkovávat služby a skrze ně ulehčovat i běžný život zdravotně znevýhodněným uživatelům skrze **služby pro uživatele se speciálními potřebami**. Zde se autorka práce zaměřila na nabídku služeb pro tři hlavní

skupiny znevýhodněných uživatelů – na zrakově, mentálně a fyzicky celkově postižené uživatele. Na službu zrakově postiženým uživatelům je bezesporu lépe připravená KKP, jež nabízí relativně početnou skupinu různých zvukových knih, jež zprostředkovává v rámci akce *Čtete ušima* svým zrakově postiženým čtenářům; dále jsou v jejím fondu zastoupeny několika monografie i časopisy určené pro slabozraké čtenáře a především knihovna disponuje počítačem se speciálním programem pro nevidomé a zrakově postižené. SVKHK ve svém fondu nenabízí tituly pro zrakově postižené, tedy knihy v braillově slepeckém písmu či knihy zvukové. Jak bylo zjištěno, v Hradci Králové je centrem služeb pro zrakově postižené čtenáře Knihovna města Hradec Králové, proto také právě tato knihovna disponuje ve svém fondu početnou množinou dokumentů pro tyto uživatele určených. Nedostatek dokumentů či služeb pro zrakově postižené SVKHK vyrovnává úzkou spoluprací s výše zmíněnou knihovnou. Mentálně postiženým čtenářům pak knihovny mohou nabídnout především poradenské a asistenční služby, jež jsou samozřejmou součástí nabídky služeb všem čtenářům bez rozdílu. Pro tělesně postižené uživatele pak jsou obě sledované instituce vybaveny bezbariérovým přístupem, jehož funkci zde vykonávají buď zdvižné plošiny nebo přímo moderní bezpečné výtahy. V SVKHK pak je i pro využívání tělesně postiženými uzpůsoben jeden počítač na každém patře knihovny.

Nedílnou součástí nabídky knihovnických služeb je **činnost referenční**, tedy nabídka bibliograficko-informačních služeb. Součástí nabídky těchto služeb je i možnost nechat zpracovat rešerše. Ty jsou zpoplatněny dle ceníku jednotlivých knihoven. V KKP bylo v roce 2009 vypracováno celkem 17 rešerší na zadání svých čtenářů. Tato zadání pak jsou k vidění na webových stránkách knihovny. V SVKHK bylo v roce 2009 vypracováno 157 rešerší. Výhodou SVKHK v této oblasti je možnost zadat žádost o rešerši přímo na webových stránkách knihovny.

Krajské knihovny jsou ve svých regionech i centry rozvoje kulturního života, a proto její pracovníci pořádají nebo spolupřádají **kulturně společenské akce** určené pro širokou veřejnost, jejich cílem je nejen vzdělávání mládeže, ale také zajištění plnohodnotného využití volného času i dospělých. Podíváme-li se tedy blíže na nabídku kulturních akcí knihoven, zjistíme, že obě knihovny vykonávají tuto funkci výborně. KKP v roce 2009 organizovala množství kulturních akcí, výstav, soutěží postupových i nepostupových, a dále cyklus vzdělávacích přednášek. Za kulturní činností SVKHK stál v roce 2009 fakt, že v tomto roce knihovna oslavila jubilejní výročí své činnosti, což

podtrhla cyklem vernisáží, přednášek a schůzí na téma dějiny této knihovny. Přesto během roku uspořádala téměř dvojnásobně více kulturních akcí, než pro veřejnost Pardubického kraje uspořádala KKP.

Už v základním knihovním nástroji – v knihovním zákonu z roku 2001 – je přesně řečeno, že krajské knihovny musí pro své regiony plnit funkci center regionálních služeb. Tyto **regionální služby** pak knihovny plní nejen nabídkou literatury a zdrojů s regionální tematikou, ale také poskytováním konzultačních a informačních služeb, doplněné o možnost výměny a zapůjčení části knihovního fondu mezi zapojenými pověřenými knihovnami. Všemi výše zmíněnými způsoby obě knihovny regionální služby naplňují. KKP zapojila zúčastněné knihovny do plnění regionálních služeb pomocí objednávkového systému. Knihovny si tímto samy zvolí, co právě teď potřebují. Součástí jsou pak také pravidelné porady, na kterých zástupci knihoven konzultují plnění regionálních služeb pomocí tohoto systému. SVKHK pak, stejně jako KKP, nabízí fond s regionální a vlastivědnou tematikou včetně specializovaných databází. Samotné regionální funkce pak plní skrze vzdělávací akce pro knihovníky, výměnu fondu s pověřenými knihovnami, po jedné v každém okrese kraje, a pravidelnými poradami o průběhu výkonu těchto regionálních funkcí.

5. Závěr

Tématu krajských knihoven v České republice se věnuje celý § 11 knihovního zákona z roku 2001. Zde vymezuje definici pojmu krajské knihovny, vymezuje její služby a poslání a vymezuje status knihovny. Nezabývá se ovšem už způsobem, jakým knihovny mají tyto úkoly a poslání v zákoně vymezeném plnit. Proto se ho každá knihovna zhošťuje svým vlastním způsobem. Obě sledované instituce vykonávají svou funkci s plným nasazením a nabízejí kvalitní služby. Obě krajské knihovny nabízejí svým uživatelům širokou škálu dokumentů i služeb, obě knihovny se zapojují do kulturního života svého regionu a obě knihovny se vzorně starají o menší knihovny ve svém kraji v rámci plnění regionálních funkcí.

Přesto zcela objektivně musím konstatovat, že Krajská knihovna v Pardubicích nabízí své služby univerzálnější, pro větší skupinu uživatel. Jejich služeb naplno využijí děti i dospělí, zdraví i zdravotně postižení uživatelé. Organizuje množství kulturních akcí, spolupracuje se školami, kulturními spolky, se sdruženími zdravotně postižených občanů. Její fond není tak rozsáhlý jako fond Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, je ovšem svým složením uzpůsoben univerzálněji. Poměr beletrie a naučné literatury je velmi vyrovnaný, takže si z její nabídky vybere student i matka na mateřské dovolené.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové je knihovna již od svého počátku zaměřená odborně, což se ani v průběhu celého 20. století nezměnilo. Její fond a služby jsou zde nabízeny především vědcům a studentům, a to se odráží i v nabídce služeb, kdy jsou znevýhodněni zdravotně postižení uživatelé, kterým je ovšem knihovna ochotna pomoci spoluprací s druhou největší královéhradeckou knihovnou – s Knihovnou města Hradec Králové. Především vzdělávací ráz knihovny se odráží i v nabídce kulturních služeb, kdy pracovníci knihovny nabízejí především vzdělávací akce a cykly přednášek jak pro knihovníky a informační pracovníky, tak pro své uživatele.

Nemůžeme zcela objektivně a naplno sdělit, zda se některá ze sledovaných institucí dá označit jako ‚horší‘ a ‚lepší‘. Obě plní své funkce s plným nasazením, obě vycházejí svým uživatelům vstříc a obě se uzpůsobují moderním trendům, jež s sebou přináší vstup do 21. století. Proto lze jen s nadšením očekávat, jaké novinky si pro své čtenáře a uživatele nejen krajské knihovny naší země připraví.

Seznam použitých zdrojů

1. ADAMOVIÁ, Libuše. 2007a. Krajská knihovna v Pardubicích : 110 let knihovny v Pardubicích. 1. část. *Kapka*. 2007, roč. 1, č. 1. S. 3-4. ISSN 1802-5455.
2. ADAMOVIÁ, Libuše. 2007b. Krajská knihovna v Pardubicích : 110 let knihovny v Pardubicích. 2. část. *Kapka*. 2007, roč. 1, č. 2. [cit. 2010-03-28] S. 2-3. Dostupné také z WWW: <http://www.knihovna-pardubice.cz/content/id_publikace/soubory/kapka0710.pdf>. ISSN 1802-5455.
3. BUBENÍČKOVÁ, Hana. 2004. Počítačová gramotnost a Internet pro nevidomé. In *Služby knihoven zdravotně postiženým uživatelům*. Praha : Národní knihovna České republiky, 2004, s. 47-59. ISBN 80-7050-455-2.
4. *Česká republika : portréty krajů*. 2005. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005. [cit. 2010-04-01]. 136 s. : il. Dostupné též z WWW: <<http://geography.upol.cz/soubory/lide/fnukal/clanek2005-4.pdf>>. ISBN 80-239-6305-8.
5. Česko. 2001. *Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovnický zákon)*. [cit. 2010-04-15]. Úplné znění se zapracováním všech novel přijatých do června 2006. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Keg/01_LegPod/Zakon257.htm>.
6. *Český statistický úřad. 2010*. [online]. Praha, 2010 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/>>.
7. Evropská komise. 2010. *Eures : evropský portál pracovní mobility* [online]. Praha, 2010. [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=cs>>.
8. *Google : obrázky* [online]. 2010. Google, 2010 [cit. 2010-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://images.google.cz/>>.
9. Krajská knihovna v Pardubicích (Pardubice, Česko). 2009a. *Výroční zpráva 2007*. Pardubice: Krajská knihovna v Pardubicích, 2007. [cit. 2010-05-05]. 42 s. : tab., il., fot. Dostupné také z WWW: <http://www.knihovna-pardubice.cz/content/id_publikace/soubory/vyrzp2007.pdf>.

10. Krajská knihovna v Pardubicích (Pardubice, Česko). 2009b. *Výroční zpráva 2008*. Pardubice: Krajská knihovna v Pardubicích, 2008. [cit. 2010-05-05]. 44 s. : tab., il., fot. Dostupné také z WWW: <http://www.knihovna-pardubice.cz/content/id_publikace/soubory/vyrzp2008.pdf>. ISBN 978-80-86934-00-6.

11. Krajská knihovna v Pardubicích (Pardubice, Česko). 2009c. *Krajská knihovna v Pardubicích* [online]. Pardubice, 2009 [cit. 2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.knihovna-pardubice.cz/>>.

12. Krajská knihovna v Pardubicích (Pardubice, Česko). 2009d. *Výroční zpráva 2009*. Pardubice: Krajská knihovna v Pardubicích, 2009. [cit. 2010-05-05] 43 s. : tab., il., fot. Dostupné také z WWW: <<http://www.knihovna-pardubice.cz/publikace/vyrocnizprava-krajske-knihovny-v-pardubicich-2009>>. ISBN 978-80-86934-03-7.

13. Krajská knihovna v Pardubicích (Pardubice, Česko). 2009e. *Zpráva o výkonu regionálních funkcí za rok 2009 v Pardubickém kraji*. [cit. 2010-05-14]. 12 s. Dostupné z WWW: <http://www.knihovna-pardubice.cz/content/id_publikace/soubory/zpravarf2009.pdf>.

14. ĽALÍKOVÁ, Zuzana. 2009. *Služby poskytované čtenářům ve veřejných knihovnách : bibliografický soupis*. Praha, 2009-01-18. 12 s. Seminární práce k předmětu Bibliografické rešeršní služby.

15. Královéhradecký kraj. 2009. *Podnikatelské prostředí* . [online]. Hradec Králové, 2010. [cit. 2010-03-28]. Dostupné z WWW: <<http://mapy.kr-kralovehradecky.cz/prumzony/cz/KHK-podnikatelske-prostredi.htm>>.

16. KUBÍČEK, Jaromír. 2002. Stav českého knihovnictví. In *Funkce krajských knihoven : seminář, Brno, 19. března 2002*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2002, s. 9-13. ISBN 80-86249-17-4.

17. PRCHALOVÁ, Lea. 2002. Regionální funkce krajské knihovny. In *Funkce krajských knihoven : seminář, Brno, 19. března 2002*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2002, s. 14-18. Informační zdroje, sv. 13. ISBN 80-86249-17-4.

18. ŠVEJDA, Jan. 2003a. Referenční služby. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2010-05-14]. Dostupná z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/kt>>.

19. ŠVEJDA, Jan. 2003b. Rešerše. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)*. [online databáze]. 2003. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2010-05-14]. Dostupná z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

20. SKENDERIJA, Saša. 2005. Knihovny v nových akademických znalostních prostředcích. In *Služby knihoven – nové trendy : sborník příspěvků ze semináře, 19.-23. června 2005, Lednice, Česká republika*. Brno : Moravská zemská knihovna, 2005, s. 20-26. ISBN 80-7051-164-8.

21. *Služby veřejných knihoven : směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj*. 2002. Překl. z angl. Anna Malá. Praha : SKIP, 2002. 127 s. Aktuality SKIP, sv. 20. ISBN 80-85851-14-8.

22. STREIT, Vincenc. 2004. Další příklady některých zajímavých aktivit veřejných knihoven v ČR. In *Služby knihoven zdravotně postiženým uživatelům*. Praha : Národní knihovna České republiky, 2004. S. 130-133. ISBN 80-7050-455-2.

23. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (Hradec Králové, Česko). 2003-2007a. *Výroční zpráva 2007*. Hradec Králové : Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové, 2008. 31 s. : fot., il., tab. [cit. 2010-03-27]. Dostupné také z WWW: <<http://www.svkhk.cz/soubory/vrzpra07.pdf>>. ISBN 978-80-7052-085-7.

24. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (Hradec Králové, Česko). 2003-2007b. *Výroční zpráva 2008*. Hradec Králové : Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové, 2009. 37 s. : fot., il., tab. [cit. 2010-03-27]. Dostupné také z WWW: <<http://www.svkhk.cz/soubory/vrzpra08.pdf>> ISBN 978-80-7052-087-1.

25. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (Hradec Králové, Česko). 2003-2007c. *Historie knihovny* [online]. Hradec Králové, 2003-2007 [cit. 2010-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.svkhk.cz/historie-knihovny>>.

26. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (Hradec Králové, Česko). 2003-2007d. *Výstavba Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové v datech a číslech* [online]. Hradec Králové, 2003-2007 [cit. 2010-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.svkhk.cz/vystavba-studijni-a-vedecke-knihovny-v-hradci-kralove-v-datech-a-cislech.html>>.

27. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (Hradec Králové, Česko). 2003-2007e. *Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové* [online]. Hradec Králové, 2003-2007 [cit. 2010-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.svkhk.cz/>>.

28. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (Hradec Králové, Česko). 2003-2007f. *Výroční zpráva 2009*. Hradec Králové : Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové, 2010. 47 s. : fot., il., tab. [cit. 2010-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.svkhk.cz/soubory/vrzpra09.pdf>>. ISBN 978-80-7052-092-5.
29. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (Hradec Králové, Česko). 2003-2007g. *Výroční zpráva o výkonu regionálních funkcí v knihovnách Královéhradeckého kraje v roce 2009* [online] Hradec Králové : Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové, 2010. [cit. 2010-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.svkhk.cz/regfunkce/dokumenty/KRAJzprava2009.pdf>>.
30. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (Hradec Králové, Česko). 2003-2007h. *Regionální literatura* [online]. Hradec Králové, 2003-2007 [cit. 2010-05-14]. Dostupný z WWW <<http://www.svkhk.cz/regionalni-literatura.html>>.
31. ZEMKOVÁ, Jaroslava. 2004. Knihovny a jejich místo při zvyšování kvality života lidí s mentálním postižením. In *Služby knihoven zdravotně postiženým uživatelům*. Praha : Národní knihovna České republiky, 2004. S. 40-46. ISBN 80-7050-455-2.
32. Zpráva z květnové exkurze studentů 2. roč. bakalářského studia z Ústavu knihovnictví a informačních studií FF UK v Praze. 2009. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 6 [cit. 2010-05-13]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/5554>>. ISSN 1212-5075.

Seznam obrázků, tabulek, grafů

Mapy:

Mapka č. 1 – Královéhradecký kraj

Mapka č. 2 – Pardubický kraj

Tabulky:

Tabulka č. 1 – Statistický přehled a porovnání základních ukazatelů sledovaných knihoven pro rok 2008

Grafy:

Graf č. 1 – Procentuelní přehled složení knihovního fondu KKP ku 31.12. 2009

Graf č. 2 – Procentuelní přehled složení přírůstků do fondu KKP v roce 2009

Graf č. 3 – Procentuelní přehled složení knihovního fondu SVKHK ku 31.12. 2009

Graf č. 4 – Procentuelní přehled složení přírůstků do knihovního fondu SVKHK v roce 2009

Graf č. 5 – Přehled počtu výpůjček ve sledovaných institucích za léta 2007-2009.

Graf č. 6 – Přehled počtu přijatých a odeslaných žádostí o službu MVS ve sledovaných institucích v letech 2007-2009.

Graf č. 7 – Přehled počtu uživatelských počítačů a počtu počítačů s internetem ve sledovaných knihovnách v letech 2007-2009

Obrázky:

Obrázek č. 1 – Nová budova SVKHK

Obrázek č. 2 – Budova KKP na Perštýnském náměstí

Obrázek č. 3 – Úvodní stránka webového rozhraní KKP

Obrázek č. 4 – Úvodní stránka webového rozhraní SVKHK

Přílohy

Výstavba Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové v datech a číslech

Základní údaje:

Investor	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Zdroje financování	Státní rozpočet
Rozpočet	394, 5 mil. Kč
Architekti	Projektil Architekti Praha
Projektant stavby	Deltaplan Praha
Projektant interiéru	Projektil Architekti Praha
Koordinátor projektu na TDI	LIVING Hradec Králové
Zhotovitel	VCES, a.s., Praha

Základní data

31.7.2001	registrace projektu na Ministerstvu kultury ČR
28.1.2002	podepsána smlouva o pronájmu pozemku
24.10.2002	vyhlášen vítěz architektonické soutěže
2003- červen 2004	projekční práce
16.9.2004	zahájení stavby
26.10.2004	položení základního kamene stavby
září 2008	ukončení stavby

Parametry

Zastavěná plocha	2 920 m ²
Obestavěný prostor	57 303 m ³
Podlahová plocha objektu	13 233 m ²
Podlahová plocha půjčovny	1 817 m ²
Podlahová plocha studoven	1 413 m ²
Podlahová plocha skladů	2 491 m ²
Podlahová plocha administrativy	1 573 m ²

Kapacity

Skladovací kapacita knižního fondu	20 500 bm
Volný výběr	160 tis. k.j.
Studovny	60 tis. k.j.
Sklady v nové budově	700 tis. k.j.
Depozitář Pouchov	800 tis. k.j.
Počet studijních míst	450
Počet počítačů	250
Uživatelé	1 000 denně
Zaměstnanci	80

Porovnání vybraných parametrů současné a budoucí knihovny

<i>Parametry</i>	2004	2008
Počet registrovaných uživatelů	6 934	*10 000
Počet návštěvníků / den	500	*1 000
Počet knihovních jednotek	1 189 172	*1 250 000
Roční přírůstek	15 689	*20 000
Počet studijních míst	63	450
Počet PC	133	250
Z toho PC pro čtenáře	44	150
Počet zaměstnanců	67	80
Prostory pro veřejnost v m ²	368	6 214
Plocha studoven v m ²	168	1 413
Plocha volného výběru v m ²	0	1 296
Plocha skladu v budově knihovny v m ²	619	2 491
Plocha skladu v depozitáři na Pouchově	3 143	3 143

*Předpokládané údaje.

[Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 2003-2007d]

Příloha II.

Přehledové tabulky pro grafy užívané ve 3. kapitole práce

PŘÍRŮSTKY		2009
KKP	naučná	7243
	beletrie	6718
	ostatní dokumenty	648
	celkem	14609
SVKHK	monografie	11884
	seriály	5646
	ostatní dokumenty	1920
	celkem	19450

STAV FONDU		2009
KKP	naučná	159 975
	beletrie	217 394
	ostatní dokumenty	8 515
	celkem	387 779
SVKHK	naučná	833 744
	beletrie	90 820
	ostatní dokumenty	344 973
	celkem	1 269 537

VÝPŮJČKY	2007	2008	2009
KKP	406 441	408 507	345 699
SVKHK	268 406	292 303	409 625

MVS		2007	2008	2009
KKP	přijaté žádosti	478	656	696
	odeslané žádosti	292	374	450
SVKHK	přijaté žádosti	4 465	3 824	4524
	odeslané žádosti	423	557	582

PC		2007	2008	2009
KKP	celkem	33	26	37
	internet	19	21	21
SVKHK	celkem	42	57	101
	internet	42	34	20

